

Pedagogische beleidsplan KDV

Versie 2024

Kinderdagverblijf het Vlindertje
Pedagogisch beleidsplan KDV-versie 2024

Inleiding

Kinderdagverblijf het Vlindertje biedt professionele opvang aan voor kinderen van 0 tot 4 jaar. In dit pedagogisch beleidsplan wordt onze visie over opvang en opvoeding beschreven. Deze visie vormt de basis voor het dagelijks pedagogisch handelen in onze groepen. In het plan van aanpak wordt het pedagogisch handelen in de groepen zichtbaar en toetsbaar gemaakt. We beschrijven hoe de pedagogisch medewerkers met de kinderen werken, hoe de ruimte is ingericht en hoe er met de ouders wordt samengewerkt. Jaarlijks wordt dit plan van aanpak besproken en zo nodig bijgesteld. Met deze pedagogische plannen willen we ons pedagogisch denken en doen inzichtelijk maken voor personeel en ouders.

Aan het begin van het leven maakt de mens een enorme ontwikkeling door. De groei naar volwassenheid is een proces waarin het kind zich ontplooid. Een goede start begint bij een veilige, liefdevolle en vertrouwde omgeving waarin het kind zich geborgen voelt. Respectvol omgaan met de eigenheid van ieder kind vormt hierbij een belangrijke voorwaarde. Dit onder leiding van professionele pedagogisch medewerkers, die zorgen voor duidelijkheid, regelmaat en structuur. Maar bovenal in een omgeving waar het kind zichzelf mag zijn. Wij stellen hoge eisen aan de kwaliteit van de zorg en stellen uw kind daarin centraal. Uw kind is het kostbaarste bezit en onze zorg daarom meer dan waard!

Suren Uzun en Yusre Sat
Directie kinderdagverblijf het Vlindertje

Inhoudsopgave

Inleiding	2
1. Pedagogische visie en uitgangspunten	6
1.1 Wat wij willen bereiken:	6
2. Groepen van nu	7
3. Pedagogische protocollen	7
4. Onze visie op opvoeden	7
5. De eerste stap	8
5.1 Kennismaking, intake en wennen	8
5.1.1 Waarom wennen?	8
5.1.2 Hoe ziet een wenperiode eruit?	8
5.1.3 Hoe zorgen wij als pedagogisch medewerkers voor een fijne wenperiode voor het kind	9
6. Mentorschap	9
7. Afscheid	10
7.1 Onzekerheid van ouders	10
7.2 Overdracht bij het brengen en halen	10
7.3 Het schriftje	10
8. Samenwerking en communicatie met de ouders	11
8.1 Ouderparticipatie	11
8.1.1 Medezeggenschapsreglement	11
8.1.2 Huishoudelijk reglement	11
9. De groepsopbouw (verticale groep)	12
9.1 Verhoudingen groeps grootte en aantal leidsters	12
9.2 Overgaan naar de volgende groep	12
10. 3 uursregeling	13
11. Ruildagen	13
12. Extra dagen	13
13. Broertjes en/of zusjes	13
14. Pedagogisch medewerkers	14
14.1 Pedagogische coach	14
14.3 Criteria pedagogisch medewerkers	14
14.4 Stagiaires	14
14.3.1 Afspraken met betrekking tot omgang, verantwoordelijkheden en betrokkenheid	14
14.3.2 Verwachtingen en taken van een stagiaire:	15
14.3.3. Taken stagiaire	15
15. Dagindeling	17

16. Borstvoeding en werk	18
17. Eten en drinken	18
17.1 Voedingsbeleid	19
17.2 De Rapley-Methode	19
17.2.1 Wat is de Rapley-Methode	19
17.2.2 Voordelen van de Rapley-Methode	20
18. Gezond kinderopvang	20
19. Het volgen van de ontwikkeling van het kind en eventueel opvallend gedrag	21
19.1 Individuele aandacht voor het kind	21
20. Het ontwikkelen, leren en spel	21
20.1 Doel: het bieden van emotionele veiligheid	22
20.1.1 Pedagogisch medewerker - kind interactie	22
20.1.2 Binnen en buitenruimte	22
20.1.3 Groepsprocessen	23
20.1.4 Activiteiten.....	23
20.2 Doel: ontwikkelen van persoonlijke competentie	23
20.2.1 Pedagogisch medewerker- kind interactie	24
20.2.2 Binnen en buitenruimte	24
20.2.3 Groepsprocessen	24
20.2.4 Activiteiten.....	24
20.2.5 Spelmateriaal	25
21. Overige activiteiten	27
21.1 Muziek en zingen	27
21.1.1 Voorbeelden van ritme-spelletjes	27
21.2 (Voor)lezen.....	28
21.2.1 Dit leert jouw baby of peuter van het voorlezen	28
21.3 Bewegingsspel	29
21.4 Het constructiespel	29
21.4.1 Een aantal korte concentratiespelletjes om in de kring te spelen	30
22. Uitstapjes	30
23. Groepsruimtes en inrichting	31
24. Buitenruimte en inrichting	31
25. Openbare ruimtes	31
26. Slaapruimtes	32
27. Corrigeren en belonen	32
28. Zindelijkheid en verschonen	33

29. Knuffels, spenen en reservekleding	33
30. Feesten en speciale gelegenheden	33
30.1 Verjaardagen	33
30.2 Sinterklaas en Zwarte Piet	34
30.3 Kerst	34
30.4 Pasen	34
30.5 Vader en Moederdag.....	35
30.6 Seizoenen en bijzondere dagen	35
30.7 Afscheid van het kinderdagverblijf	35
31. Verschillende culturen	35
32. Veiligheid, Hygiëne en calamiteiten	35
32.1 Veiligheid	35
32.2 Hygiëne.....	36
32.3 EHBO	36
33. Wat te doen als het kind ziek is	36
33.1 Medicijnen geven.....	37
34. Kinderen in de zon	37
35. Veilig slapen	38
36. Vragen, opmerkingen en klachten	38
36.1 Interne klachtenprocedure	39
36.2 Externe klachtenprocedure.....	39
36.3 Aansprakelijkheid.....	39
36.4 Privacyreglement	39
Slotwoord	40

1. Pedagogische visie en uitgangspunten

Bij kinderdagverblijf het Vlindertje verzorgen en begeleiden wij de kinderen met aandacht. Wij bieden ze een fijne, veilige en stimulerende omgeving, zodat zij zich in hun eigen tempo kunnen ontwikkelen.

Ons pedagogisch beleid is geïnspireerd door de visie van de Oostenrijkse kinderarts Emmi Pikler. Volgens deze visie ontwikkelen jonge kinderen zich beter wanneer ze hun eigen tempo aan mogen houden. Ze leren dan beter zitten, staan, denken en praten.

Veel van haar visie passen wij toe bij de baby's en dreumesen. Wij respecteren hun eigen ritme en beperken hen zo min mogelijk in hun bewegingsvrijheid. Er zijn geen wipstoeltjes of loopstoeltjes aanwezig op de groep. De kinderen mogen zelf in alle rust op ontdekkingsreis, want dat is hoe ze leren. Wij verzorgen alle kinderen op een persoonlijke en aandachtige manier. Als een kind de kans krijgt om een actieve deelnemer te zijn in zijn eigen verzorging – in plaats van een passieve ontvanger – vergroot dit zijn gevoel van autonomie en zelfvertrouwen. Wij observeren de kinderen en hun gedrag, zonder ze telkens uit hun spel te halen. Wij leren ze op hun beurt te wachten en de aandacht te delen. Dit doen wij spelenderwijs, door het goede voorbeeld te geven en door gewenst gedrag te benoemen. Ook geven wij de kinderen de ruimte om hun gevoelens te uiten.

De pedagogische medewerkers kijken aandachtig en luisteren goed naar het kind:

- Zij ondersteunen het kind door concrete aanwijzingen
- Zij geven het kind de kans om zich vrij te kunnen ontwikkelen
- Zij reageren, zonder te oordelen, op wat het kind zegt
- Zij benaderen elk kind als een individu
- Zij gaan op een respectvolle manier met het kind om
- Zij spreken het kind aan op zijn gedrag en niet op zijn persoon

1.1 Wat wij willen bereiken:

- Een bijdrage leveren aan een positief zelfbeeld van het kind.
- Beter omgaan met onaanvaardbaar gedrag van het kind.
- Luisteren naar wat het kind eigenlijk bedoelt en wilt.
- Ruzies, meningsverschillen en conflicten hanteren.
- Het kind op een positieve manier beïnvloeden op het gebied van normen en waarden.
- Je leert duidelijk te zijn over jezelf en opkomen voor eigen behoeften.
- Wij hopen dat er zo een evenwichtige en plezierige relatie ontstaat tussen kinderen, ouders en leidsters.

2. Groepen van nu

Bij kinderopvang het Vlindertje werken wij op een verticale groep. Hieronder is een tabel opgesteld van de hoofdlocatie aan de Meint Veningastraat bestaande uit de stamgroep en de maximale groep grootte.

Stamgroep 1	65m2 : 3,5 m2	Maximaal 16 kindplaatsen bij 0-4 jarigen
-------------	---------------	--

Door de indeling in verticale groepen hebben ouders en kinderen een lange tijd met dezelfde pedagogisch medewerkers te maken. Hierdoor ontstaat een vertrouwensrelatie die van belang is voor een goede communicatie, het uitwisselen van informatie en ondersteuning bij alledaagse opvoedproblemen. Leidsters krijgen de tijd om een kind goed te leren kennen en kunnen op die manier optimaal inspelen op de individuele behoeften en mogelijkheden van een kind. De locatie aan de Hoofdstraat bestaat uit 1 verticale stamgroep met maximaal 16 kindplaatsen bij 0 tot 4jarigen.

3. Pedagogische protocollen

Het Vlindertje hanteert diverse protocollen die inzichtelijk zijn op kantoor. De diverse protocollen die het Vlindertje hanteert zijn:

- Veiligheid en gezondheidsbeleid
- Gezond voedingsbeleid
- Medicijn gebruik
- Kinderen in de zon
- Buitenspelen
- Uitstapjes vervoer
- Meldcode kindermishandeling/huiselijke geweld
- Sterfgevallen
- Wennen
- Observatie formulier
- BHV plan
- BPV-plan
- Grensoverschrijdend en gedragsregel

4. Onze visie op opvoeden

Ieder kind heeft een eigen persoonlijkheid die in ontwikkeling is. Dit doet het kind vanuit een basis van eigen aanleg en persoonlijkheidsontwikkeling. Een belangrijke voorwaarde is dat het kind zich veilig, vertrouwd en gerespecteerd voelt binnen de muren van het kinderdagverblijf. Wij geven kinderen hiervoor de ruimte en stimuleren de ontwikkeling van ieder kind in zijn eigen tempo en op zijn eigen manier. Het is daarom een noodzaak om een goede samenwerking te creëren tussen ouders en leidster om het kind beter te kunnen begeleiden. Wij richten de ruimtes, spelmateriaal en de activiteiten zo in zodat ze zijn afgestemd op de verschillende behoeften en ontwikkelingsgebieden van de kinderen. Ook streven wij naar een omgeving die tegemoetkomt aan de basisbehoeften van een kind.

Deze basisbehoeften zijn:

- Lichamelijke behoefte

- De ontwikkeling van het kind
- Behoeftte aan affectie en geborgenheid
- Behoeftte aan veiligheid, duidelijk en continuïteit
- Behoeftte aan erkenning en waardering
- Behoeftte aan ontwikkeling en competentie
- Behoeftte om een goed mens te zijn

5. De eerste stap

Wij vinden het belangrijk dat een kind minimaal 1 dag per week komt, zodat het kind zich beter kan hechten. Wanneer er een langere tijd tussen zit is het moeilijk om ervaring en vertrouwen te krijgen met en in het kinderdagverblijf. Omdat er nog weinig tijdsbesef is bij kinderen, vinden wij het belangrijk dat kinderen erop leren te vertrouwen dat de ouder hem of haar altijd weer komt ophalen.

5.1 Kennismaking, intake en wennen

Voordat een nieuw kind geplaatst wordt zal er een intakegesprek met de ouders plaatsvinden. Wij stellen ons voor en bespreken de praktische kant van de opvang en het financiële gedeelte, wij vertellen wie wij zijn en hoe wij werken. Tijdens dit gesprek worden de ouders geïnformeerd wie de mentor van hun kindje zal worden. De ouder krijgt de gelegenheid om over hun kind te vertellen en hoe zij met zaken zoals slapen, eten etc. omgaan en eventuele overige bijzonderheden. Alle wederzijdse vragen zullen tijdens dit gesprek worden beantwoord. Ook worden er afspraken gemaakt voor het wennen.

5.1.1 Waarom wennen?

- Wennen biedt kinderen de mogelijkheid kennis te maken met de pedagogisch medewerkers, kinderen, de groepsruimte, de geluiden en het dagritme, dit allemaal zonder het vertrouwd van de ouder(s).
- Ouders en kinderen gaan zich prettig voelen binnen het Vlindertje en bouwen een vertrouwensrelatie op met de pedagogisch medewerkers.
- Een wenperiode kan een belangrijke rol spelen in het ontstaan van een veilige basis voor het kind.
- Ouders en kinderen raken vertrouwd met de nieuwe situatie.

5.1.2 Hoe ziet een wenperiode eruit?

Een wenperiode bestaat uit een ochtend dagdeel. We hanteren maximaal twee dagdelen om te wennen. Op deze manier kunnen ouders en kinderen wennen aan de nieuwe situatie. We houden in de ochtend van 09:00 uur tot 12:00 uur aan als wenmoment. Het wennen vooraftgaand aan de opvang zal bij voorkeur plaats vinden op dagen dat het kind ook officieel komt. Het is ook mogelijk een middag te wennen, in dat geval houden wij van 12.30 uur tot 15:30 uur aan.

Samenvattend kunnen wij zeggen dat de wenperiode als doel heeft dat een kind zich emotioneel veilig voelt in de nieuwe groep. Wij bieden een warme, liefdevolle en geborgen omgeving, zodat zowel kinderen als ouders zich thuis voelen bij ons. Pas als kinderen zich veilig voelen, zullen zij persoonlijke en sociale competenties kunnen ontwikkelen en zullen zij zich normen en waarden eigen kunnen maken.

5.1.3 Hoe zorgen wij als pedagogisch medewerkers voor een fijne wenperiode voor het kind

- Bij het eerste wemoment van het kindje op het kinderdagverblijf leggen we de ouders uit waar ze alles kunnen vinden of kunnen opbergen. Denk hierbij aan jassen en schoenen, waar vind je de opbergbakken en wat moet hierin.
- Zodra ouders binnenkomen nemen we het kindje over van de ouder. Vervolgens hebben we een warme en goede overdracht waardoor de ouder zich ook op zijn gemak voelt. De leidster en kind nemen dan vervolgens afscheid van de ouder(s).
- We spelen in op de behoeften van het kindje. Wil het nog even bij zijn/haar leidster zitten of gaat het liever spelen met het speelgoed?
- We betrekken het kindje bij het dagritme van de groep. Dit zal in het begin nog nieuw zijn voor het kindje en door ze te betrekken bij het dagritme en uitleg te geven waar alles is, bieden we voor het kindje snel een vertrouwde omgeving aan. We zijn ons er ook van bewust dat het ene kindje daar meer tijd voor nodig heeft dan de ander.
- Na een wenochtend/middag wordt er met de ouder geëvalueerd over hoe de dag is gegaan. Door een open communicatie met de ouders brengen we de wensen en behoeften van zowel de ouders als het kind in kaart.

6. Mentorschap

Aan ieder kind binnen kinderopvang het Vlindertje wordt een mentor toegewezen. De mentor is één van de vaste pedagogisch medewerkers op de groep van het kind. De mentor zal twee keer in het jaar een observatie uitvoeren en aan de hand hiervan de ouder(s) uitnodigen voor een tienminuten gesprek. Hierin zullen de ontwikkelingen van het kind besproken worden. Ook is de mentor het aanspreekpunt voor vragen over de ontwikkeling of het welbevinden van het kind. Tijdens het intakegesprek worden de ouders op de hoogte gebracht over wie de mentor van het kindje wordt.

De observaties zullen worden ingevuld door de mentor. De mentor is één van de vaste pedagogische medewerkers op de groep van uw kind. Wanneer uw kind start met de opvang, zal er na $\pm$ 3 maanden een welbevindingsgesprekje plaats vinden. Dit gesprek vindt plaats naar aanleiding van de ingevulde observatielijst. Per jaar zullen er twee vaste observatiemomenten zijn aan het begin van de zomer en aan het einde van het jaar.

Mocht er tijdens de observatie bijzonderheden worden geconstateerd over uw kind, dan zult u altijd door ons worden geïnformeerd. Wanneer er tussendoor nog vragen zijn, dan zijn wij te allen tijde bereid om een gesprek in te plannen met de mentor van uw kind(eren).

Onze observatielijsten worden ingevuld door de mentor van uw kind. De mentor is een van de vaste pedagogisch medewerkers van de groep van uw kind. Samen met de andere medewerkers worden deze ingevulde lijsten besproken. Wij proberen hierdoor een zo goed en zo breed mogelijk beeld van uw kind te krijgen. Daarnaast worden tijdens de teamvergaderingen, de ontwikkelingen van diverse kinderen besproken en ook worden alle oudergesprekken besproken. Iedereen van het team wordt op de hoogte gebracht van een kind waarvan de ontwikkelingen extra in de gaten moeten worden gehouden. Mochten wij bepaalde bijzonderheden signaleren, dan bespreken wij deze uitvoerig binnen het team. Zodra wij een duidelijk beeld hebben, bespreken wij onze bevindingen met de ouders/verzorgers. Tijdens dit gesprek worden eventuele actiepunten in kaart gebracht. Als de situatie externe hulp vereist, zullen wij dit met ouders bespreken. Wij zullen ouders verwijzen naar een instantie die hen verder kan helpen, of wij zetten zelf de externe hulp op gang; dit altijd met toestemming van ouders/verzorgers.

7. Afscheid

Het brengen van het kind is één van de belangrijkste momenten van de dag. Het kind zal afscheid moeten nemen. Vooral jonge kinderen kunnen moeite hebben met het loslaten van de vertrouwde ouder. De belofte dat hij/zij later op de dag weer opgehaald zal worden, stelt een kind niet altijd gerust. Iemand die uit het zicht verdwijnt, kan voor hem of haar definitief weg zijn. Het is van belang dat het kind weet dat de ouder vertrekt en dat dit niet onopgemerkt gebeurt. De leidster zal het kind overnemen bij het weggaan van de ouder en dan samen de ouder uitzwaaien. Wanneer de leidster een aantal keer de gevoelens van het kind heeft vertaald en dit niet helpt kan ze het kind afleiden waardoor het zijn verdriet snel kan vergeten. De ouder kan dit proces bespoedigen door het afscheid nemen niet te rekken. Moeilijkheden rond afscheid nemen en niet naar het kinderdagverblijf willen, blijft overigens niet beperkt tot de wenperiode. Op deze leeftijd blijft het kind onvoorspelbaar. Het kind kan zich opeens verzetten na een periode waarin het graag naar het kinderdagverblijf ging. Een kind dat als baby bij het kinderdagverblijf gekomen is, komt op enig moment in de eenkennigheidfase en kan dan toch last krijgen van verlatingsangst. Het bewust worden van zichzelf gaat vaak samen met een groot gevoel van afhankelijkheid en verlangen om dicht bij de ouder te zijn. Door in te gaan op de gevoelens van het kind, samen te werken met de ouders, het vertrouwen van het kind opnieuw te winnen en zijn angst weg te nemen.

7.1 Onzekerheid van ouders

Ook door onzekerheid van de ouders over het achterlaten van hun kind, bestaat de kans dat het kind veel moeite heeft met afscheid nemen. Er is altijd mogelijkheid tot telefonisch contact met een van de leidsters. Als hier behoefte naar is. Soms wordt het advies gegeven even naar binnen te kijken, zonder dat het kind het ziet, om voor eigen geruststelling te constateren dat alles goed gaat.

7.2 Overdracht bij het brengen en halen

Tussen 6:30 en 9:00 kunnen de kinderen gebracht worden. Bij de ontvangst van de kinderen hebben we aandacht voor ouder en kind. We begroeten elkaar en maken een praatje. Bij het afscheid zwaaien we de ouder uit en als het kind verdrietig is omdat de ouder weggaat, nemen we het kind op schoot. De kinderen kunnen tussen 16:00 en 18:00 worden opgehaald.

Bij het halen vertellen we de ouders hoe het die dag met hun kind gegaan is, wat voor activiteiten er hebben plaats gevonden en hoe de ontwikkeling verloopt. Maar natuurlijk ook hoe het kind geslapen heeft en wat hij/zij gegeten heeft en alle overige bijzonderheden. Bij de baby's tot 1 jaar hanteren we een heen-en-weerschriftje zodat alle benodigde informatie van thuis en van het kinderdagverblijf overkomen, ook als de vaste pedagogisch medewerker er niet is bij het brengen en/of halen.

7.3 Het schriftje

Er vindt overdracht plaats aan u als ouder door middel van een schriftje. Op de verticale groep zal er voor de baby's tot 1 jaar dagelijks worden geschreven in het schriftje. Om de thuissituatie zoveel mogelijk met het kinderdagverblijf af te kunnen stemmen is het van grote waarde dat bijzonderheden vanuit de thuissituatie opgeschreven worden in het schriftje. Voor de oudere kinderen van 1-4 jaar is er een plakboek waarin hun werkjes, foto's en eventueel verhaaltjes worden bijgehouden. Als de kinderen 4 jaar worden, krijgen ze dit op hun laatste dag mee. Op deze manier komt de informatie gegarandeerd over. Een leuke bijkomstigheid is dat het schriftje later een herinnering is aan de vroege kinderjaren.

8. Samenwerking en communicatie met de ouders

We streven ernaar dat het kinderdagverblijf voor ouder en kind een vanzelfsprekend verlengstuk is van de vertrouwde thuissituatie. Wij hechten veel waarde aan een open communicatie en steken daar veel energie in. De pedagogisch medewerker besteedt veel tijd en aandacht aan het opbouwen van een vertrouwensrelatie met de ouder en past haar deskundigheid toe. Dagelijkse communicatie met de ouder vindt plaats tijdens de momenten dat het kind wordt gebracht en gehaald. Op deze momenten vraagt de pedagogisch medewerker ook om informatie over het kind. De pedagogisch medewerker wil bijvoorbeeld graag weten of een kind een goede nacht heeft gehad en lekker heeft gegeten. Graag horen zij wanneer er zich bijzonderheden afspelen in het leven van het kind. Dit kan de ontwikkeling, de gezondheid maar ook de directe omgeving van het kind betreffen.

8.1 Ouderparticipatie

Wij hechten veel belang aan de mening van ouders. Wij hebben dan ook graag dat ouders actief meedenken met ons over het dagelijkse beleid. Wij doen een beroep op de ouders voor het vormen van een oudercommissie wanneer onze opvang deze nodig heeft. Momenteel heeft onze opvang minder dan 50 kinderen en daarom willen wij ouders betrekken door middel van een ouderparticipatie. Om opmerkingen en ideeën van ouders te ontvangen zetten wij dit jaar een ideeën box op, voor gevraagd en ongevraagd advies. Hierin horen wij graag van ouders wat ze denken en vinden van onderwerpen als het beleid, activiteiten, veranderingen, prijzen enzovoort. We zullen ouders op deze ideeën box attenderen in de nieuwsbrief en mondeling. Deze nieuwsbrief wordt maandelijks naar elke ouder toegestuurd. Natuurlijk kunnen ouders ook altijd hun opmerkingen en ideeën versturen via de e-mail. We zullen ook een keer per jaar een enquête versturen naar de ouders. Hierin staan vragen die betrekking hebben op de bovengenoemde onderwerpen. Eens per jaar zullen wij een ouderavond organiseren, waarbij wij ouders uitnodigen om te praten over verschillende onderwerpen. En natuurlijk is het een mogelijkheid om elkaar beter te leren kennen. De volgende onderwerpen kunnen aanbod komen:

- Zindelijkheid
- Taalontwikkeling
- Grenzen aangeven
- Voeding

8.1.1 Medezeggenschapsreglement

Elke opvangorganisatie is wettelijk verplicht om binnen zes maanden na de aanvraag voor exploitatie een medezeggenschapsreglement op te stellen. Het medezeggenschapsreglement bevat in ieder geval regels over:

- Het aantal leden van de oudercommissie;
- De wijze waarop de leden van de oudercommissie worden gekozen;
- De zittingsduur van de leden van de oudercommissie.

8.1.2 Huishoudelijk reglement

Het huishoudelijk reglement wordt opgesteld door de oudercommissie en beschrijft de praktische werkwijze van de commissie zoals de vergaderfrequentie en taken van commissieleden. Hiernaast vindt u het modelreglement dat we met de Brancheorganisatie Kinderopvang hebben opgesteld.

9. De groepsopbouw (verticale groep)

Kinderopvang het Vlindertje handhaaft een verticale groepsopbouw in een leeftijdsrange van 0-4 jaar. Daarnaast vormt de BSO een aparte groep in leeftijd van 4 tot 12 jaar. Het voordeel van een verticale groepsopbouw is dat de kinderen in een soort van natuurlijke gezinsstructuur terechtkomen: broertjes en zusjes zijn immers ook van verschillende leeftijden. Zo wordt direct ook het systeem gecreëerd dat de kleinere kinderen zich kunnen optrekken aan de grotere, terwijl de oudere kinderen zich leren verantwoordelijk te voelen voor de jongeren. Kinderen kunnen op basis van hun ontwikkelingsniveau hun speelkameraadjes kiezen en hebben dan zelf de keuze om een meer uitdagende, competitief speelkameraadje te kiezen, of een makkelijker, meer vergelijkbaar (qua ontwikkeling) speelkameraadje. Een ander voordeel is de positieve stimulering in taalontwikkeling in verticale groepen. Door het feit dat alle leeftijden gemengd zijn, krijg je meer conversaties tussen bijvoorbeeld de pedagogisch medewerkers en de oudere kinderen, wat vervolgens wordt opgepikt door de jongere kinderen. De taalvaardigheid wordt extra gestimuleerd doordat kinderen taal en taalspelletjes, zoals liedjes, ook boven hun niveau krijgen aangereikt. Kinderen kunnen zich ontwikkelen in hun eigen tempo. Ze kunnen op hun eigen niveau meedoen aan verschillende activiteiten. Daarnaast vinden wij het ook erg belangrijk dat er voor de jongste kinderen voldoende rust is en voldoende mogelijkheden om zich te bewegen. We willen dit niet beperken tot de grote hoge box maar een grond box waar de kinderen contact kunnen houden met de andere kinderen. De verticale groep bestaat uit ten hoogste 16 kinderen. Dit is de vaste stamgroep. Op de groep werken 2 tot 3 vaste pedagogisch medewerkers per dag en twee vaste gezichten voor 0- jarigen, afhankelijk van het aantal kinderen dat er op dat moment zijn.

9.1 Verhoudingen groepsgrootte en aantal leidsters

De groepsgrootte per leeftijdsgroep is samengesteld volgens de Beleidsregels kwaliteit kinderopvang. De verhouding van het aantal pedagogisch medewerkers en het aantal feitelijk aanwezige kinderen (kind- leidsterratio)

Dit is tenminste:

- **Babygroep (0-1 jaar)** Eén pedagogisch medewerker per 3 kinderen, 2 pedagogische medewerkers per 6 kinderen
- **Babygroep (1-2 jaar)** Eén pedagogisch medewerker per 5 kinderen, 2 pedagogische medewerkers per 10 kinderen
- **Peutergroep (2-3 jaar)** Eén pedagogisch medewerker per 8 kinderen, 2 pedagogische medewerkers per kinderen
- **Peutergroep (3-4 jaar)** Eén pedagogisch medewerker per 8 kinderen, 2 pedagogische medewerkers per 16 kinderen.

9.2 Overgaan naar de volgende groep

Voor de kinderen die overgaan naar de BSO geldt een wenperiode. Dit houdt in dat een kind een aantal weken voordat de overgang plaatsvindt, de kans krijgt om meerdere malen een aantal uren op de boven verdieping de BSO-groep door te brengen. Dit gaat in overleg met ouders en pedagogisch medewerker. De kinderen krijgen de kans om in een andere omgeving te wennen.

10. 3 uursregeling

Voor de flexibiliteit binnen ons kinderdagverblijf maken wij indien nodig gebruik van de 3 uursregeling. Door deze regeling is het mogelijk om drie uur per dag (niet aaneengesloten) minder beroepskrachten in te zetten, dan volgens de leidster-kind ratio is vereist.

Aan het begin en het einde van de dag zijn er minder kinderen aanwezig op het kinderdagverblijf. Wij maken op deze momenten gebruik van de drie-uursregeling als dat nodig is. In de ochtend tussen 6:30 uur en 8:30 uur in de pauzeperiode tussen 12.00 en 13:00 uur slapen veel kinderen hierdoor behoeven minder kinderen actieve pedagogische aandacht en kunnen de pedagogisch medewerkers beurtelings lunchen. Gedurende deze slaap- en lunchtijd is het mogelijk dat minder pedagogisch medewerkers worden ingezet dan volgens de pedagogisch medewerker/kind ratio is vereist en tussen 17:00 en 18:00 dan worden de meeste kinderen opgehaald.

Tijdens deze uren zullen de pedagogisch medewerkers een half uur per persoon pauze op kunnen nemen. Het kunnen afwijken van de BKR is volgens ons tussen de middag haalbaar omdat op de meeste tot alle kinderen dan op bed liggen te slapen. Waarom en wanneer er wordt afgeweken van de BKR wordt tijdens een rondleiding aan ouders medegedeeld. We houden dagelijks de haal- en brengtijden van alle kinderen bij om waar nodig de roosters aan te passen.

11. Ruildagen

Indien u van tevoren aangeeft dat uw kind een dag niet aanwezig kan zijn, kunt u deze dag binnen een termijn van twee weken op een andere dag inzetten. Voor het inzetten van ruildagen zijn de volgende aanvullende regels van toepassing:

- Ruildagen kunt u maximaal twee weken voor de afwezige opvang dag aanvragen.
- U kunt per jaar maximaal 5 dagen ruilen zonder meerkosten.
- Het ruilen kan alleen ingezet worden voor hetzelfde product (halve of hele dagopvang op KDV of lange of korte middag op de BSO). Wordt er geruild naar een product met meer uren dan worden de extra uren in rekening gebracht.
- Nationale feestdagen kunnen niet worden ingezet als ruildagen.
- Ziekte-dagen van uw kind worden niet als ruildagen aangemerkt.

12. Extra dagen

We bieden ook de mogelijkheid om extra dagen/dagdelen af te nemen. U kunt deze extra dagen aanvragen via Portabase. Ook voor de extra dagen geldt dat hier een aantal aanvullende regels van toepassing zijn:

- De extra dagen worden achteraf in rekening gebracht op een aparte factuur of de eerstvolgende maandfactuur. U betaalt hiervoor een geringe meerprijs per uur.
- U heeft de mogelijkheid om verschillende producten af te nemen op de kinderdagverblijven zoals hele dagen, halve dagen.
- De diverse producten die u kunt afnemen bij een plaatsing op de buitenschoolse opvang zijn; extra voorschoolse opvang, opvang in extra uren en extra dagdelen

13. Broertjes en/of zusjes

Als uw kind een broertje of zusje op het kinderdagverblijf heeft, is het natuurlijk mogelijk dat ze elkaar gedurende dag af en toe kunnen zien als ze daar behoefte aan hebben. Niet elk kind zal dit zelf aangeven dus wij zullen het ook zo nu en dan voorstellen, zodat ze weten dat het mag.

14. Pedagogisch medewerkers

Wij hechten een groot belang aan vaste medewerkers op de groep, zowel voor de kinderen, de ouders als voor onszelf. Het merendeel van de teams bestaan uit 2 pedagogisch medewerkers. Op de groep zijn er 2 vaste pedagogisch medewerker. Daarnaast wordt op de groep waar baby's opgevangen worden 1 'vast gezicht' aangewezen. In geval van ziekte en vakantie zullen wij er zoveel mogelijk aan doen om voor goede vervanging te zorgen.

14.1 Pedagogische coach

Het bieden van kwaliteit bij het Vlindertje vinden wij erg belangrijk. Om de pedagogische kwaliteit te waarborgen hebben we een Pedagoog en Pedagogisch Coach die zich richten op de voortgang en versterking hiervan.

Ze ondersteunen het pedagogisch handelen, zowel op individueel-, als groepsniveau, van onze medewerkers op de werkvloer en focussen zich ook op de continue ontwikkeling van ons pedagogisch beleid. Coachingsvormen die ze inzetten zijn bv. video-interactiebegeleiding of coaching 'on the job'. Hierbij sluiten ze aan op de talenten van onze medewerkers en zetten deze zorgvuldig in. Naast de begeleiding van onze medewerkers zijn ze er ook ter ondersteuning voor de ouders. Opvoeden is niet altijd even makkelijk en iedere ouder loopt weleens tegen opvoedingsvraagstukken aan. Vanuit het Vlindertje hechten we enorm veel waarde aan de samenwerking met ouders en denken graag met jullie mee. Indien nodig of gewenst kunnen zij om advies worden gevraagd. De directies zijn allebei in bezit van een pedagogische coach diploma.

14.3 Criteria pedagogisch medewerkers

De pedagogisch medewerker die de kinderen verzorgt en opvoedt, is in het bezit van een geldig diploma. Als norm hiervoor worden de scholingseisen die gesteld worden in de CAO gehanteerd. Uit belang van de hechtingsrelatie die het kind met de groepsleiding opbouwt, wordt onze groepsleiding verder gescreend op kundigheid en geselecteerd op karaktereigenschappen zoals: toewijding en liefde voor kinderen, communicatieve vaardigheden, sensitiviteit, responsiviteit, geduld en aandacht. Vanaf 1 maart 2018 moet iedereen die werkt of woont op een plek waar kinderen worden opgevangen, zich inschrijven in het personenregister kinderopvang. Op die manier kan de overheid vaste én tijdelijke medewerkers continu screenen. Zo maken we samen de kinderopvang veiliger. Al onze medewerkers zijn dan ook ingeschreven in het personenregister. Wanneer er tussentijds iets aan het licht komt over een medewerker wordt het kinderdagverblijf daar direct van op de hoogte gesteld.

14.4 Stagiaires

Wij werken alleen met stagiaires van niveau 3 en/of 4 die minimaal 1 heel schooljaar komen stagelopen. Wij willen graag een plek bieden aan stagiaires om hun opleiding met een succes te kunnen afronden. In het welzijnswerk is het van belang dat er nieuwe deskundige instroom komt op de arbeidsmarkt waar ook anderen van kunnen leren. Wij dragen graag bij aan de ontwikkeling van deze personen. De inzet van stagiaires maakt het mogelijk om meer deskundigheid in huis te halen (nieuwe kennis), en meer activiteiten te organiseren. Stagiaires worden ingezet volgens de regels van de CAO.

14.3.1 Afspraken met betrekking tot omgang, verantwoordelijkheden en betrokkenheid

- Omgang: De stagiaire heeft een gelijkwaardige omgang met collega's. In de eerste weken stelt de stagiaire zich persoonlijk voor aan ouders en collega's. Tevens hangt hij/zij bij de deur van de groep

een foto met tekst waarin hij/zij zichzelf voorstelt, dit wordt ook geplaatst in de eerst volgende nieuwsbrief.

- Beroepsgeheim: Voor afspraken over gedragsregels kan de stagiaire de beroepscode raadplegen. Als de stagiaire voor schoolopdrachten gebruik wil maken van foto's of namen van kinderen, dient de stagiaire hiervoor, toestemming aan de ouders te vragen. Er mag in schoolopdrachten vrij met fictieve namen worden gewerkt.
- Verantwoordelijkheid: Om ook echt iets te kunnen leren, krijgt de stagiaire de nodige verantwoordelijkheden, met daarbij de ruimte voor het stellen van vragen en het uitvoeren van taken.
- Betrokkenheid: De stagiaire wordt betrokken bij het team. De stagiaire mag aanwezig zijn tijdens het teamoverleg alleen als er geen belangrijke informatie naar voren wordt gebracht tijdens het overleg. De stagiaire wordt door de praktijkbegeleider op de hoogte gehouden van relevante informatie besproken tijdens teamoverleggen. De praktijkbegeleider houdt bij het overdragen van deze informatie rekening met de wet op de privacy.
- Oudercontacten: De schriftelijke overdracht, observaties en het voeren van oudergesprekken worden niet door de stagiaire gedaan. Wanneer dit voor een opdracht vanuit de opleiding wordt vereist, zullen deze werkzaamheden i.o.m. en onder toezicht en begeleiding van de praktijkbegeleider worden uitgevoerd. Voorafgaand wordt er toestemming aan de desbetreffende ouders gevraagd. Telefonische contacten mogen alleen door de stagiaire worden gevoerd indien er vooraf toestemming is gegeven door de praktijkbegeleider
- Uitstapjes met kinderen: Tijdens uitstapjes met kinderen wordt de stagiaire als boventallig ingezet.

14.3.2 Verwachtingen en taken van een stagiaire:

- Wij hanteren een proeftijd van 2 maand. Mocht blijken dat een stagiaire niet goed functioneert of niet aansluit bij het Vlindertje, dan zullen wij binnen deze maand de overeenkomst beëindigen.
- In de eerste week neemt de stagiaire alle beleidsstukken en informatie van de opvang door.
- Hiervan wordt een verslag gemaakt. Ze zullen dan nog niet met de kinderen werken.
- Een stagiaire zal het hele jaar op dezelfde dagen/tijden stagelopen.
- De stagiaire draait mee in het dagelijks ritme van het Vlindertje en voert voldoende werkzaamheden uit. Dit moet uiteraard aansluiten bij het opleidingsniveau.
- De stagiaire heeft nog geen verantwoordelijkheden voor de kinderen, uiteraard wel over haar eigen leerproces.
- De stagiaire mag nooit alleen op de groep staan. Niet alleen openen en sluiten en geen medicijnen toedienen of temperaturen. De stagiaire staat altijd onder toezicht oog van een pedagogisch medewerker.
- Er wordt van de stagiaire verwacht dat deze veilig, hygiënisch en ergonomisch werkt.

14.3.3. Taken stagiaire

Leerjaar 1

De stagiaire heeft na deze periode (2 en 3) de volgende taken;

- Verzorgende taken op het gebied van voeding en hygiëne ed.
- Flesvoeding geven
- Verschonen
- Het aanleren en uitvoeren van de dagindeling
- Kinderen begeleiden in groepsverband
- Kinderen individueel begeleiden

- Observeren
- 50% inzetbaar onder begeleiding van een gediplomeerd pedagogisch medewerker In de laatste periode (4) van het eerste leerjaar komen hier de volgende taken bij.
- Overdracht aan de ouders doen mogen alleen met het bij zijn van een pedagogische medewerker.
- Activiteiten voorbereiden, bespreken, uitvoeren en evalueren
- Werken aan je eigen zelfstandigheid
- Groepsvergaderingen en teamvergaderingen bijwonen.
- 100% inzetbaar onder begeleiding van een gediplomeerd pedagogisch medewerkster.

Leerjaar 2

(Periode 5,6,7,8) De stagiaire heeft de volgende taken ;

- Zelfstandig de verzorgende taken uitvoeren, inzicht en initiatief tonen
- De stagiaire moet zelfstandig de groep kunnen draaien
- Verantwoordelijkheid nemen/ zelfstandig werken
- Kinderen begeleiden in groepsverband
- Kinderen individueel; begeleiden
- Activiteiten voorbereiden en uitvoeren
- Overdracht naar ouders
- Groepsvergaderingen en teamvergaderingen bijwonen
- 10 minuten gesprekjes met ouders bijwonen.

Leerjaar 3

Ten aanzien van de groepsruimte:

- Creëren van een uitdagende speelruimte
- Draagt zorg voor een schonen en veilige en hygiënische speelruimte
- De stagiaire zorgt voor een goede en gedegen overdracht (zowel mondeling als schriftelijk) - De stagiaire draait volledig mee in het team en is ook verantwoordelijk voor een goede samenwerking
- De stagiaire draagt zorg, samen met andere pedagogische medewerkers, voor een schoon, opgeruimd en netjes kinderdagverblijf.
- Geeft ouders bij het halen en brengen een goede overdracht m.b.t. voeding, slaaptijden -
Stagiaire kan een intake gesprek met een ouder houden Overige taken

Wij bieden stagiaires de mogelijkheid ervaring op te doen in het werken met kinderen van 0 tot 12 jaar. De kinderen zijn naar leeftijd verdeeld over verschillende groepen binnen de kinderdagopvang, buitenschoolse en voorschoolse opvang. Wij werken samen met de stagiaire op de groep en begeleiden ze met taken zoals: de opdrachten die ze vanuit school krijgen uit te voeren om zo hun competenties te behalen. We voeren regelmatig voortgang gesprekken over hoe het gaat. We leren stagiaires omgaan met verschillende ontwikkeling fases bijvoorbeeld de fijne motoriek. De stagiaire kan de kinderen leren hoe ze een potlood vasthouden of tijdens het eten begeleiden met broodje eten. De grove motoriek zoals lopen, kruipen en zwaaien. Wij weten wat er van een leerling verwacht wordt, als deze een opdracht uitvoert, zodat er gericht geobserveerd en beoordeeld kan worden. Wij observeren het handelen van de stagiaire en geven opbouwende feedback, zodat de stagiaire hieraan kan werken. Om zich verder te ontwikkelen. Meekijken, meeluisteren, ondersteunen bij het leerproces is erg belangrijk.

Evaluatiegesprekken tussen stagiair en begeleiders vindt regelmatig plaats. Dit komt de boordeling alleen maar ten goede en voorkomt misverstanden. Omdat er op deze manier op tijd aan de bel getrokken kan worden als er iets mis dreigt te gaan. Als de stagiair vindt dat het werk niet bevalt of als hij vindt dat hij er niets of niet genoeg van leert, kan dit snel gemeld worden. Er kan dan op tijd een oplossing bedacht worden. Iedere stageperiode wordt afgesloten met een gesprek waarbij de stagiair

en werkbegeleider. Hierbij wordt gekeken hoe de afgelopen periode is verlopen en of er voldoende competenties zijn behaald voor de volgende periode.

15. Dagindeling

Kinderopvang het Vlindertje biedt een dagprogramma aan waarin ruimte is voor verschillende individuele verschillen en een dagritme dat regelmaat en vastigheid geeft. Een vertrouwd dagritme geeft houvast aan kinderen en aan de pedagogisch medewerkers. De mate waarin kinderen een individueel dagritme moeten kunnen volgen of houvast vinden in het ritme van de groep, verschilt sterk per leeftijd. Op de groep wordt zoveel mogelijk het eigen ritme van de baby aangehouden wat betreft het slapen en drinken. Door er soepel mee om te gaan wordt er per kind gekeken wat de behoeftes zijn. Er wordt rekening mee gehouden dat de overgang van de ene naar de andere activiteit zoals de rust momenten, de voeding en de speelactiviteit rustig moet kunnen verlopen. Het dagritme wordt gemarkeerd door vaste onderdelen van het dagprogramma, zodat de kinderen begrijpen wat er gaat gebeuren.

Een indicatie

- Om 06:30 tot 09:00 ontvangen we de kinderen en ouders. Er wordt goed afscheid genomen door de ouders.
- Tussen 08:00 en 9:00 staan er leuke activiteiten op tafel zodat uw kind de dag rustig aan tafel kan beginnen. Als ze liever vrijspelen, mag dit ook.
- Om 09:00 zijn alle kinderen aanwezig.
- Rond 09:30 is het tijd voor het fruit eten en natuurlijk wat drinken. Voor elk eetmoment en na elk toilet bezoek worden de handen gewassen.

Voordat wij fruit gaan eten zingen we een liedje:

Dit is een appel, dit is een peer

Dit is een banaan en er is nog meer

Ga maar lekker eten, eten is gezond

Stop het niet in je oren, maar stop het in je mond

- Na elk eet/drink moment worden de kinderen verschoond en anderen gaan op gezette tijden en naar behoefte naar het toilet. (Dit gebeurt uiteraard ook direct wanneer nodig)
- Gedurende de ochtend wordt er gewerkt aan leuke en leerzame activiteiten deze activiteiten variëren van voorlezen tot een thema gerichte activiteit, liedjes zingen of even lekker buiten spelen.
- Voordat we aan tafel gaan, gaan we eerst met de kinderen opruimen.

Bij het opruimen zingen we een liedje:

Wij gaan opruimen, wij gaan opruimen

Alles in de kast, alles in de kast

Wij gaan opruimen, wij gaan opruimen

Alles in de kast

- Rond 11:00/11:15 gaan we aan tafel voor de broodmaaltijd.

Voordat wij beginnen met eten zingen we een liedje:

Smakelijk eten, smakelijk eten

Hap hap hap

Slok slok slok
Dat zal lekker smaken
Dat zal lekker smaken
Eet maar op
Drink maar op
Eet smakelijk allemaal

De kinderen mogen zelf kiezen wat ze lekker vinden. De belegsoorten komen voort uit ons gezond voedingsbeleid. Daarna is het weer verschooningstijd.

- Tussen 11:30 en 12:00 gaan de baby's/ dreumes die 's middags slapen worden naar hun bed gebracht. De peuters hebben ook een rust moment, zij mogen rusten op de stretchers.
- Rond 14:30 gaan we aan tafel voor cracker met gezond beleg, fruit of groente en drinken.
- Dan is het weer tijd voor de verschillende activiteiten of vrij spelen.
- Vanaf 16:00 kunnen de kinderen weer opgehaald worden door hun ouders.

Dit is een globale dagindeling; iedere dag wordt opnieuw bekeken wat er zal worden gedaan met de kinderen. De activiteit is afhankelijk van het weer, de groepssamenstelling en de stemming van de kinderen. Het kan voorkomen dat wij aan het einde van de dag, in verband met vermoeidheid van de kinderen, bewust kiezen voor een rustige activiteiten. Vaak vullen we dat samen in met een puzzel aan de tafel, het doen van spelletjes en/of (voor)lezen van boekjes.

- Om 18.00 wordt het kinderdagverblijf gesloten.

16. Borstvoeding en werk

Veel vrouwen die na hun verlof weer aan het werk gaan, stoppen met het geven van borstvoeding. Dat is jammer, omdat borstvoeding zoveel voordelen heeft voor moeder en kind. Een van de redenen dat veel vrouwen stoppen is dat werkgevers of zichzelf niet goed op de hoogte zijn van de rechten en plichten rond het geven van borstvoeding op het werk.

De wetgeving voorziet in de mogelijkheid om het werk na het bevallingsverlof te combineren met het geven van borstvoeding. Zo maakt de wet het mogelijk dat een vrouw gedurende de eerste negen maanden na de bevalling het werk mag onderbreken voor kolven of het geven van borstvoeding. Dat mag zo vaak en zo lang als nodig is, maar niet meer dan een kwart van de arbeidstijd. De werkgever is verplicht deze tijd door te betalen en zo nodig een ruimte beschikbaar te stellen waar moeders ongestoord kunnen kolven of voeden.

Om de baby aan de fles te laten wennen wordt aanbevolen om als de baby ongeveer vier weken oud is, af en toe een flesje afgekolfde melk aan te bieden. Voor die tijd kan het geven van een fles nog zuigverwarring geven voor de baby. De baby weet dan niet goed meer hoe het aan de borst kan drinken. Na die tijd kan het gebeuren dat de baby de fles gaat weigeren. Als de baby de fles accepteert kan er een paar keer per week een fles aangeboden worden. Daarin hoeft geen hele voeding te zitten. Het kan ook met een klein beetje afgekolfde melk, bijvoorbeeld 20 milliliter.

17. Eten en drinken

Tijdens het eten en drinken komen verschillende opvoedkundige aspecten naar voren. Samen zingen, gesprekjes voeren en luisteren naar elkaar zijn hierin heel belangrijk. De kinderen leren zelf een keuze maken wat ze op hun boterham willen en welk fruit ze willen eten. We vinden het belangrijk dat het eten en drinken in een gezellige sfeer plaatsvindt en als rustig en plezierig moment ervaren wordt. We stimuleren de kinderen hun boterham op te eten en de beker leeg te drinken. Wanneer het kind geen

trek heeft, proberen wij in ieder geval te zorgen dat het kind in ieder geval zijn drinken opdrinkt. In het geval dat het kindje ziek is, dan wordt er contact gezocht met de ouders. Als een kind te moe is om te eten, leggen we het in bed en bieden we iets te eten aan na het slapen. Baby's hebben een eigen voedingspatroon dat wordt ingepast in het dagschema. Tijdens het intakegesprek stellen de ouders ons op de hoogte van eventuele allergieën bij de kinderen.

17.1 Voedingsbeleid

Het Vlindertje vindt het belangrijk om kinderen gezonde voeding aan te bieden en dat zij gezond (leren) eten. Het voedingsplan is gebaseerd op adviezen van het Rapley-methode en het voedingscentrum. Met gezond eten is variatie en regelmaat erg belangrijk. Om die reden vinden wij het belangrijk om op gezette tijden te eten en goed te kunnen variëren. Jong geleerd is oud gedaan, en dat geldt zeker ook voor een gezonde leefstijl. Wanneer je werkt in de kinderopvang bestaat een groot deel van je baan uit het aanleren van gezonde gewoontes. Je neemt immers de zorg voor het kind tijdelijk over van de ouders. Kinderen leren van de pedagogisch medewerker het goede voorbeeld en ze kunnen ouders bijstaan in de opvoeding. De gezonde voeding ziet er als volgt uit.

- Verschillende soorten fruit
- Verschillende soorten rauwe groentes
- Volkoren producten zoals: brood en crackers.
- Gezondere beleg soorten zoals: appelstroop, fruit spread, groentespread, kipfilet, humus en zuivelspread etc.
- Gezonde dranken zoals: water met smaakje, thee of volle melk.

Er zijn kinderen die sommige voedingsmiddelen niet mogen hebben, omdat zij een bepaald dieet volgen. Dit kan voortkomen uit een geloofsovertuiging, maar ook vanwege bepaalde voedselallergieën. Uiteraard zullen wij hier rekening mee houden. De voedingsmiddelen die het kind niet mag hebben, worden vervangen door andere etenswaren. Wanneer een kind een streng dieet heeft, overleggen we met de ouders wat zij van thuis mee moeten nemen. Voor meer informatie kunt u verder lezen in het uitgebreide voedingsbeleid. Deze is te vinden op de locatie.

17.2 De Rapley-Methode

Bij het Vlindertje hanteren wij de Rapley-methode omdat wij het belangrijk vinden dat baby's zelf vast voedsel kunnen ontdekken. Vanaf 6 maand beginnen wij met het introduceren van vast voedsel. Dat doen wij door het kind uit te dagen en het zelf te laten proberen. In plaats van gepureerd eten, geven wij stukjes die hij zelf in zijn mond kan stoppen. De baby zal het eten ongetwijfeld gaan onderzoeken, ermee spelen en jou waarschijnlijk na-apen. Alleen in overleg met ouders zullen wij dit hanteren.

17.2.1 Wat is de Rapley-Methode

De Rapley-methode (vernoemd naar bedenker Gill Rapley) houdt meer in dan alleen 'grote stukken eten'. De kenmerken van de Rapley-methode zijn:

- Je baby krijgt de eerste 6 maanden uitsluitend borstvoeding of kunstvoeding. Eerder is het lichaam van je kindje nog niet klaar voor grote stukken voeding.
- Je baby eet van begin af aan alleen maar stukken. Bijvoorbeeld een stronkjes broccoli. Dus niet gepureerd en niet met een lepel.
- Je baby eet wat jij eet, maar wel afgestemd op zijn ontwikkeling. Dus aangepast zodat hij het zelf kan oppakken en in zijn mond kan stoppen.
- Je baby zit bij jou aan tafel.

Volgens deze methode van Gill Rapley leert je baby eten in zijn eigen tempo. Hij bepaalt zelf of hij toe is aan vast voedsel, en beslist ook hoeveel hij wil eten. De Rapley methode is ook wel het bijvoeden op verzoek. Geef de baby bijvoorbeeld stukjes zachtgekookte broccoli of wortel.

17.2.2 Voordelen van de Rapley-Methode

De Rapley-methode heeft vele voordelen en daarom is het jammer dat er zo weinig over bekend is. Uit de onderzoeken die tot nu toe gedaan zijn blijkt er weinig verschil te zitten tussen de Rapleymethode en eten geven met een lepel. Voordelen die vaak worden genoemd, maar niet altijd bewezen zijn:

- **Kinderen eten vaker met de pot mee:** van het begin af aan krijgt je kindje eten dat jij ook eet en is dus al gewend aan de standaard kost die thuis gegeten wordt. Maar dat geldt ook voor kinderen die het eten geprakt krijgen.
- **Gezond eetpatroon:** het idee is dat je je kind op jonge leeftijd veel verschillende voedingsmiddelen aanbiedt. Daardoor zouden ze ook op latere leeftijd een beter eetpatroon hebben.
- **Betere ontwikkeling van de grove en fijne motoriek:** het oppakken en naar de mond brengen van het eten kan de fijne en grove motoriek stimuleren.
- **Betere spraakontwikkeling:** doordat de mond harder moet werken op de stukken voedsel zou de motoriek sneller en beter ontwikkelen. Er is nog geen bewijs dat kinderen die volgens de Rapley-methode eten krijgen eerder of beter spreken.
- **Minder kans op overgewicht:** je kind bepaalt zelf hoeveel het eet en geeft zelf zijn grens aan. Daardoor zal hij niet snel te veel eten. Hiervoor is er wel enige wetenschappelijke onderbouwing. Kinderen die zelf aangeven hoeveel ze eten, blijken minder vaak overgewicht te hebben.

18. Gezond kinderopvang

Een gezonde kinderopvangorganisatie kiest ervoor structureel de gezondheid en gezonde leefstijl van kinderen te bevorderen. Samen met ouders spelen wij een rol bij het aanleren van een gezonde leefstijl bij jonge kinderen. Ook geven wij het goede voorbeeld aan kinderen en ouders.

Onder leefstijl verstaan wij onder andere de voeding, beweging, gezond gewicht en een veilige omgeving en veilig gedrag. Maar ook het opvoeden, het omgaan met verschillen en het omgaan met elkaar vinden wij belangrijk. Het kind staat centraal. De jonge kinderen die gezond opgroeien en een gezonde leefstijl aanleren, hebben een grotere kans dat ze op latere leeftijd gezond zijn en zullen blijven. Wij als Gezonde Kinderopvang werken op een planmatige manier structureel en integraal aan de gezondheid. Kinderen en jongeren leggen in hun jeugd een belangrijke basis voor hun toekomstige gezondheid. Door gezond gedrag te stimuleren is een deel van gezondheidsproblemen op volwassen leeftijd, al in de jeugd te voorkomen of uit te stellen. Behalve de voordelen voor kinderen, levert aandacht voor gezondheid en gezonde leefstijl ook voordelen op voor ouders, medewerkers en de maatschappij.

- Veel ouders vinden het belangrijk dat hun kinderen een goede gezondheid hebben.
- Ouders worden betrokken bij gezondheidsthema's binnen onze kinderopvangorganisatie.
- Het Vlindertje is een laagdrempelige vraagbaak om gezondheidsonderwerpen rond kinderen te bespreken.
- Ouders die thuis een gezonde leefstijl hanteren, zien dit nu ook ondersteunend vanuit de kinderopvang.
- Een gezonde kinderopvang kan ouders inspireren thuis ook een gezonde leefstijl te gaan hanteren.

- Een gezonde kinderopvang geeft aansluiting op een gezonde school in het primair onderwijs. Daarmee ontstaat er een doorgaande leerlijn rondom gezond opgroeien.

19. Het volgen van de ontwikkeling van het kind en eventueel opvallend gedrag

De overgang van kinderdagverblijf naar de basisschool is een belangrijke stap in de ontwikkeling van het kind. Om deze overdracht zo soepel mogelijk te laten verlopen is er veel aandacht voor een doorlopende leerlijn. Het Vlindertje vindt het belangrijk dat de informatie over de ontwikkeling van een kind wordt overgedragen aan de basisschool. Deze overdracht wordt gedaan door de ouders. Op deze manier zorgen wij samen voor een doorgaande ontwikkeling van een kind.

De interne overgang van kinderdagverblijf naar BSO wordt gedaan door een mondelinge overdracht zodat de ouders op de hoogte zijn en blijven. De overgang van BSO naar school en van BSO naar BSO wordt gedaan via de ouders.

Een belangrijke functie van de kinderopvang is het vroegtijdig herkennen van signalen, die zouden kunnen wijzen op problemen in gedrag en/of ontwikkeling van het kind. Als een kind zich in vergelijking tot zijn leeftijdsgenoten anders gedraagt, dan valt zijn of haar gedrag op. Opvallend gedrag is niet altijd per definitie problematisch gedrag. Het geeft wel aan wellicht wat aan de hand is. Het is voor ons belangrijk dat wanneer wij achterstanden kunnen signaleren en deze samen met de ouders kunnen bespreken en een ontwikkelingsplan hiervoor kunnen maken. Ouders zullen altijd vanaf begin geïnformeerd worden over eventuele zorgen rondom het kind. We vinden het enorm belangrijk goed contact te hebben met ouders over de ontwikkeling van hun kind. Overleg met ouders leidt vaak al tot oplossingen, maar soms is er meer nodig. Het kind zal dan bijvoorbeeld (in overleg met ouders) gedurende enige tijd geobserveerd worden om te kijken of externe hulp ingeschakeld moet worden. Het inschakelen van externe hulp zullen we ook alleen maar doen na overleg en na toestemming van de ouders. Voor het inschakelen van externe hulp gebruiken wij onze sociale kaart waarop wij in beeld hebben gebracht waar we met welke zorg terecht kunnen.

19.1 Individuele aandacht voor het kind

In de structuur van het dagritme is er ruimte voor de pedagogisch medewerker om de kinderen te knuffelen en individuele aandacht te geven. Er wordt tijdens de individuele verzorgingsmomenten met de kinderen gepraat. De groepsleiding geeft veel mondelinge uitleg en informatie tijdens de dagelijkse omgang met de kinderen, zodat de kinderen begrijpen wat er gebeurt. Hierbij wordt gelet op de aandacht, de activiteit en het niveau van het kind.

20. Het ontwikkelen, leren en spel

Bij het pedagogisch beleid wordt uitgegaan van 4 opvoedingsdoelen:

- Het bieden van emotionele veiligheid
- Het ontwikkelen van persoonlijke competentie
- Het ontwikkelen van sociale competentie
- Het overbrengen van waarden en normen

Deze doelen worden met behulp van 5 pedagogische middelen bereikt:

- Leidster kind interactie

- Binnen- en buitenruimte
- Groepsprocessen
- Activiteiten
- Spelmateriaal

Ter ondersteuning van ons pedagogisch handelen, maken wij gebruik van een aantal aspecten uit de methode van Kinderarts Emmi Pikler, zoals eerder benoemd in het pedagogisch plan.

20.1 Doel: het bieden van emotionele veiligheid

Wij vinden het belangrijk dat we de kinderen een veilige basis, een “thuis” kunnen bieden. Een plek waar ze zich kunnen ontspannen, ontwikkelen en zichzelf kunnen zijn. We benadrukken een open en eerlijke sfeer en willen een aanvulling bieden op de thuissituatie, bijvoorbeeld doormiddel van knutselactiviteiten ophangen, muziek af te laten spelen, en gezellig met elkaar omgaan.

20.1.1 Pedagogisch medewerker - kind interactie

De verzorgingsmomenten zoals: maaltijden, verschonen, aan- en uitkleden, bieden de mogelijkheid om regelmatig plezierig samen te zijn met het kind. Het is een belangrijke bezigheid voor zowel de leidster als het kind. Door veel tijd, aandacht en energie aan dit één-op-één-contact te besteden, bouwen leidster en kind een hechte band op met elkaar. Het is het moment om werkelijk samen te zijn en elkaar te leren kennen. Belangrijk vinden wij ook dat, vooral in de beginperiode dat een kind bij ons is of als het gaat om een erg gevoelig kind, het zoveel mogelijk door één of maximaal twee vaste leidsters wordt verzorgd. De kwaliteit van de zorg wordt bepaald door de communicatie tussen de leidster en het kind. Het is belangrijk dat een kind zich veilig hecht. Verzorgingsmomenten lenen zich hier bij uitstek voor bij baby's en dreumesen. Verzorgingsmomenten dragen ook bij aan de uitbreiding van de woordenschat van het kind en de Zelfstandigheidsontwikkeling. Een kind leert eerst anticiperen op diverse handelingen van de leidster, vervolgens zal het participeren en uiteindelijk kan het coöpereren in zijn eigen zorg. Er ontstaat een samenspel, tussen leidster en kind dus bijvoorbeeld dat een kind voor zichzelf opkomt, samen leert spelen en vertrouwen leert hebben. Als een kind de kans krijgt in zijn eigen verzorging een actieve deelnemer te zijn in plaats van een passieve ontvanger, vergroot dit zijn gevoel van autonomie en zelfvertrouwen. Als de volwassene de tijd neemt om zich aan het tempo van het kind aan te passen, krijgt het kind de kans zich op de handelingen in te stellen en mee te doen aan het samenspel. Daardoor ervaart het zo jong als het is, dat het invloed kan uitoefenen op situaties waar het deel aan heeft. Dat vertrouwen vormt de basis voor zijn eerste sociale contacten.

20.1.2 Binnen en buitenruimte

Veiligheid binnen de ruimtes vinden wij belangrijk. Een grote ruimte kan namelijk bedreigend voelen voor een kind. De kinderen kunnen zich hier terugtrekken of verstoppen. Dit biedt uitdaging voor het kind en geeft hem/haar de gelegenheid om “alleen” te kunnen spelen. Bij baby's tot 4/5 maand vinden wij het belangrijk dat ze de ruimte hebben om zich te ontwikkelen daarom hebben wij gekozen voor een grond box zodat ze toch op een veilige manier kunnen ontdekken. De leidster bereidt een veilige omgeving voor waarin het kind uit eigen initiatief actief kan bewegen en spelen. De baby wordt voorzien van een bewegingsruimte die altijd iets groter is dan wat hij nodig heeft en van speelgoed dat zijn onderzoek drang bevredigt. Het speelmateriaal sluit aan bij de leeftijd van het kind en zijn belangstelling. Een kind heeft bij ons de beschikking over verschillende voorwerpen die qua vorm, grootte, kleur, symbolische waarde etc. met zorg voor hem zijn uitgekozen en die afhankelijk van zijn leeftijd en zijn specifieke belangstelling gevarieerd worden. Ook klimmaterialen kunnen hier deel van uitmaken. Leidsters observeren de kinderen om met het speelmateriaal zo goed mogelijk te kunnen

aansluiten bij ieder individueel kind. De omgeving ziet er aantrekkelijk uit en de ruimte is zo ingedeeld dat op verschillende plekken interessante dingen zijn te ontdekken. Vooral voor de kruipers is dat interessant.

20.1.3 Groepsprocessen

Het bieden van een vaste dagindeling en structuur zijn van belang voor de emotionele veiligheid van een kind. Vaste momenten op een dag voor eten, drinken, verschonen en slapen geeft herkenning. In het vaste dagprogramma worden iedere dag verschillende activiteiten aangeboden. Deze activiteiten dragen bij aan de ontwikkeling van de kinderen doordat ze afgestemd zijn op het ontwikkelingsniveau, de mogelijkheden en de interesses van de kinderen. Daarnaast zijn de activiteiten thema afhankelijk en zijn opgebouwd uit verschillende fases. Bijvoorbeeld sinterklaas thema's, seizoenen ect. Denk hierbij aan knutselactiviteiten. De pedagogisch medewerkers zijn gespecialiseerd in het ontwikkelingsniveau van de groep en stemmen de begeleiding van de activiteiten hierop af. De kinderen kunnen ontwikkelingsgericht benaderd worden en van hieruit uitgedaagd en gestimuleerd worden in hun eigen mogelijkheden. Ieder kind wordt individueel aangemoedigd bij groepsactiviteiten wanneer het kind bij zijn bijdrage aan het groepsproces hier behoefte aan heeft. Er is een uitdagend spelaanbod dat aansluit bij de ontwikkeling van het kind.

20.1.4 Activiteiten

Voor een kind dat de tijd en ruimte krijgt tot eigen activiteit bestaat er geen onderscheid tussen bewegen, spelen en leren. In al zijn, uit eigen initiatief geboren, activiteiten komen deze drie aspecten samen; ze vormen het werk van de baby, dreumes en peuter. Het 'spel' van het jonge kind bevredigt een diepe, aangeboren nieuwsgierigheid die het voortdurend beweegt tot nieuwe opdrachten die het kind zichzelf geeft, waarin het zijn kennis van zichzelf en zijn omgeving uitbreidt.

- Verken gevoelens door spel. Speel (rollen)spellen met de poppen en introduceer hierin bewust herkenbare frustraties of angsten zoals jaloezie, speelgoed leren delen, een nieuw speelkameraadje leren kennen op de groep of de spanning van een dag met een invalmedewerker. Leesboekjes over gevoelens, vraag kinderen: welk kindje ziet er boos uit? Wie bang? Bespreek het verhaal.
- Observeer spel en identificeer ontwikkelopgaven. Observeer het spel van kinderen en herken de ontwikkelopgaven waarvoor zij staan. Denk bijvoorbeeld aan twee peuters die samen met de auto's spelen maar telkens blijven botsen omdat ze op hetzelfde weggetje rijden. De ruzie die de auto's maken staat hier symbool voor de onderlinge verhouding tussen de kinderen die zo leren om de beurt te gaan en te delen.
- Help een kind bij heftige emoties uiten. Peuters kunnen sterke emoties ervaren: boosheid, jaloezie en angst. Bied een peuter ruimte om die te uiten, door bijvoorbeeld te stompen in een kussen, even buiten te gillen of flink te stampen met de voeten.

20.2 Doel: ontwikkelen van persoonlijke competentie

Het is belangrijk voor een kind om de mogelijkheid te krijgen vaardigheden te ontwikkelen en zelfvertrouwen op te bouwen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de sociale ontwikkeling (hier gaan we in het volgende hoofdstuk verder op in), het leren van taal, de motorische ontwikkeling (klimmen, springen, kruipen etc.) en cognitieve vaardigheden (spelletjes, fantasiespel).

20.2.1 Pedagogisch medewerker- kind interactie

Als pedagogisch medewerker bied je de gelegenheid om een kind bij deze ontwikkelingen te ondersteunen en hem/haar te helpen waar nodig is. Wij zien de kinderen als eigen persoonlijkheden, ieder kind ontwikkelt zich op een andere manier. Hierdoor zie je waarin je het kind kunt stimuleren. Dit stimuleren doen we o.a. door de volgende voorbeelden: • Grenzen ontdekken en verleggen van wat een kind kan, wil of durft

- Oefenen, stimuleren waar een kind goed in is of wat hij/zij graag wil kunnen
- Zelf verkennen van eigen mogelijkheden

We doen dit alles d.m.v. veel bevestigingen, complimenten te geven, zowel verbaal als nonverbaal. Doordat je als pedagogisch medewerker complimentjes geeft, bijvoorbeeld als een kind heeft opgeruimd en door te zeggen (wat goed van jou), zie je dat het kind meer zelfvertrouwen krijgt.

20.2.2 Binnen en buitenruimte

De binnenruimte is zo ingedeeld dat je op elke plek iets anders kunt ontdekken. Op de hoofdlocatie staat er in de hoek een speelhuis met glijbaan en ook is er een mogelijkheid om met de karretjes binnen rond te rijden. De locaties hebben beiden een leeshoek waar kinderen zelf een boekje kunnen pakken. Door de verschillende plekken waar speelgoed staan kan een kind zelf kiezen waar hij of zij mee wil spelen. Zo kan een kind zich optimaal ontplooien. Door als pedagogisch medewerker goed te kijken naar het kind en door veiligheid te bieden kun je stap voor stap de persoonlijke competenties stimuleren en ontwikkelen. Kinderen hebben de mogelijkheid om te rennen, te klimmen, te fietsen of om met zand te spelen.

20.2.3 Groepsprocessen

Wij hebben een verticale groep. In deze groep kunnen leidsters zich goed verdiepen in de ontwikkeling van een specifieke leeftijdsgroep en de activiteiten, de inrichting en het aanwezige spelmateriaal daarop afstemmen. Wij leren de kinderen respectvol naar elkaar te zijn en stimuleren ze om met elkaar te spelen en te helpen. Dit doen ze door elkaar uit te laten praten en naar elkaar te luisteren, zo tonen ze respect. Door gezamenlijke activiteiten te ondernemen ontwikkelen we spelenderwijs verschillende aspecten van de persoonlijke ontwikkeling. Bijvoorbeeld je geeft elk kind een blokje om zo vervolgens samen een toren te bouwen. Deze verschillende aspecten beschrijven we in de volgende twee middelen. Op de verticale groepen is de ruimte aangepast op alle leeftijden. Kinderen kunnen op hun eigen niveau aan diverse activiteiten deelnemen; een dreumes die al toe is aan een peuterspelletje kan met peuters meedoen. En andersom: een dreumes die wat minder goed meekomt, kan spelen met de babymaterialen. De jonge kinderen leren van oudere kinderen en de oudere kinderen leren de jongere kinderen helpen.

20.2.4 Activiteiten

We besteden tijdens activiteiten aandacht aan de fijne motoriek. Activiteiten met de handen zijn voor kinderen een onuitputtelijke bron van interesse. Met behulp van hun handen komt het kind in contact met de dingen om hen heen. Een kind 'ontdekt' zijn handen rond de tiende week en kan dan een paar maanden doorbrengen met het spelen met zijn handen: uitvoerig bekijken, betasten, aanraken, ronddraaien, proeven etc. Vanaf ongeveer de derde maand probeert hij voorwerpen vast te pakken. Van de vierde tot de zesde maand gebruikt hij hoofdzakelijk één voorwerp, de activiteit met de handen lijkt dan belangrijker dan het voorwerp zelf. Vanaf de zesde maand groeit zijn interesse in de mogelijkheden die een voorwerp biedt: ermee schuiven, schudden, op de grond of tegen elkaar slaan, het laten vallen, oppakken, ergens in doen. Aan het eind van het eerste jaar interesseert het kind zich

ook voor dingen die het niet in de hand houdt. Het gaat niet langer om alleen het vasthouden maar om wat hij ermee kan doen. Bovendien interesseert de baby zich nu voor twee dingen tegelijk en gaat hij onderzoeken hoe hij die twee met elkaar in verband kan brengen. Na het eerste jaar ontwikkelt deze fijne motoriek van de handen zich steeds verder, wat zichtbaar wordt in het spel van het kind. Kinderen ontwikkelen de fijne motoriek door bijvoorbeeld te knippen propjes maken van papier tekenen kleien en bouwen van blokken.

Ook grove motoriek In de eerste levensjaren ontwikkelen jonge kinderen zich enorm op motorisch gebied. Ze ontwikkelen zich van een horizontale naar een verticale positie. Ze ontdekken steeds meer. Baby's die beginnen met kruipen, ontwikkelen vrij snel de drang tot klimmen en klauteren. Het is belangrijk dat ze hun eerste ervaringen met klimmen en klauteren dicht bij de grond kunnen opdoen zodat ze tegelijkertijd leren dat vallen hoort bij dit proces van omhoog komen en volkomen veilig kan zijn. Vallen helpt hen in het vinden van de juiste balans die nodig is in het klimmen. De drang tot klimmen is zo groot, dat een kind elk object dat stevig genoeg lijkt zal uitproberen, ook al is dat object een ander kind, dat dit vaak stoïcijns verdraagt. In de groepen zijn bijvoorbeeld een rieten poef geplaatst waar baby's op kunnen klimmen/kruipen ook is er voor de peuters een speelhuis waar ze kunnen klimmen.

Cognitieve vaardigheden stimuleren we bijvoorbeeld door verkleedspellen en verdwijn/verschijn spelletjes. Dit is om hun fantasie en geheugen te ontwikkelen. We praten veel met kinderen en ook met baby's, benoemen handelingen die we verrichten en lezen de kinderen vaak voor. Knisperboekjes, piepbeesten en speelgoed van verschillende materialen (glad, harig, ruw, zacht, hard) zijn interessant en op deze manier doet het kind verschillende ervaringen op. De baby gym is gedurende deze periode bij uitstek geschikt om de cognitieve ontwikkeling te stimuleren Dit verruimt de woordenschat en hierdoor leert een kind op een goede manier communiceren.

20.2.5 Spelmateriaal

Wij bieden voldoende en verschillend spelmateriaal voor iedere leeftijdscategorie zoals bijvoorbeeld puzzels en houten blokken. Het spel moet kunnen uitdagen tot ontwikkeling. We bieden speelgoed aan op eigen niveau. Merken we dat een kind vaak met hetzelfde speelt dan stimuleren we het kind om ook met ander speelgoed te spelen, zodat ook andere facetten van de ontwikkeling gestimuleerd worden. Het begrip 'persoonlijke competentie' omvat ook de competenties van kinderen op verschillende ontwikkelingsgebieden, namelijk:

- De motorische ontwikkeling
- De taalontwikkeling
- De cognitieve ontwikkeling
- De zelfredzaamheid ontwikkeling

Motorische ontwikkeling

In de interacties met hun materiële omgeving, ontwikkelen kinderen vooral hun persoonlijke competentie. Gevarieerd bewegen in de ruimte en op speeltoestellen spelen bevordert de grove motoriek en daarmee ook het zelfvertrouwen van kinderen. Het gebruik van allerlei materialen in diverse typen spel (van oefen- tot constructie- tot fantasiespel) kan de fijne motoriek, de creativiteit en allerlei aspecten van de cognitieve ontwikkeling bevorderen. Bijvoorbeeld als het kind gaat tijgeren, geef het dan de ruimte. Stimuleer het bewegen door speelgoed op afstand te zetten. Geef speelgoed waar hij creatief mee kan zijn, zoals:

- Knisperboekjes
- Houten bakjes

- Grote houten ringen

Taalontwikkeling

Het stimuleren van de taalontwikkeling vinden wij zeer belangrijk. Dit omdat de spreektaal samen met de lichaamstaal het kind de mogelijkheid biedt zijn gevoelens te uiten, maar ook kenbaar te maken wat zijn gevoelens zijn. Pikler raadde ouders aan meteen na de geboorte de gewoonte aan te nemen met hun kind te praten. Ze hechtte hier belang aan om verschillende redenen. Leidsters bereiden kinderen voor, verwoorden handelingen van zichzelf en van het kind. Wij zijn het helemaal eens met onderstaande punten die Pikler hierin aangeeft:

- Door hun kind meteen bij de naam te noemen en met haar in gesprek te gaan vóór elke handeling wordt de volwassene zich er meer bewust van dat hun kind een volwaardig mens is.
- Baby's zijn dol op de menselijke stem. De stem van de moeder of de vader heeft een zichtbaar geruststellend effect op de baby. Voor de ouder nodigt het praten uit tot langzaam, bewust omgaan met de baby, die snelle gebaren nog niet kan hanteren. Het zenuwstelsel van een kind heeft nog jaren tijd van rijping nodig voor het impulsen snel kan verwerken. Daarom is er een kort moment van wachten nodig tussen de aankondiging van wat er gaat gebeuren en de actie zelf.

Hoewel de baby de woorden in het begin nog niet verstaat, is de intentie wel voelbaar. Als de handelingen, zoals bijvoorbeeld verschonen, steeds in dezelfde volgorde gebeuren, kan de baby binnen zeer korte tijd anticiperen op wat er gaat gebeuren als de volwassenen dit eerst vertelt. Hij kan zich dan al fysiek voorbereiden op de handeling die komen gaat, waardoor hij zich minder kwetsbaar voelt. De volwassene antwoordt met haar gebaren steeds op de reacties van het kind. Je blijft gewoon praten met de baby zoals je altijd doet, alleen maak je er gebaren bij. Net als bij gesproken taal leert de baby deze gebarentaal door jou na te doen. Door middel van babygebarentaal kan het kind, voordat hij (goed) kan praten, met je delen wat hij voelt of ziet, of waar hij behoefte aan heeft.

Als een kind op deze manier verzorgd wordt kan hij na enkele maanden gaan participeren in zijn eigen verzorging. Het oogcontact gaat een steeds grotere plaats innemen in de dialoog tussen de leidster en het kind tijdens de verzorging. Na verloop van tijd gaat het kind van participeren naar coöpereren. Als er bij de verzorging werkelijk sprake is van samenspel, vervult dat niet alleen de behoeften van het kind, maar is het zowel voor het kind als voor de volwassene ook een belangrijke sociale ervaring. Een baby die in de loop van de verzorging steeds meer kan bijdragen aan de gezamenlijke handelingen, merkt dat zijn signalen echt worden gezien en begrepen. Hij merkt dat hij invloed kan uitoefenen op de situatie, wat zijn gevoel van autonomie en competentie versterkt. Het kunnen benoemen van feiten, ervaringen, gevoelens en situaties maakt begrijpen en herinneren mogelijk. De wereld van het kind wordt hierdoor geordend en veilig. De pedagogisch medewerker heeft een belangrijke voorbeeldfunctie.

Cognitieve ontwikkeling

Voor het bevorderen van de cognitieve ontwikkeling worden activiteiten aangeboden over vormen, kleuren, cijfers, letters, dagen, maanden en seizoenen. Hierbij worden de volgende materialen gebruikt:

- (Voor)leesboeken, kijkboeken, constructiemateriaal, puzzels, vormen en kleuren
- Expressiemateriaal, zoals verf- en tekenmateriaal, klei, papier, hout, poppenkast, muziek en instrumenten.

In deze leeftijdsfase is het van belang om veel te praten met het kind. Benoem alles wat te zien is in de omgeving. Samen boekjes lezen en het benoemen van dieren, vormen en bijvoorbeeld kleuren vinden

kinderen leuk. Ook simpele houten puzzels zijn geschikt en helpen kinderen begrip te krijgen tussen groot en klein en informatie te groeperen of in te delen. Door een puzzel leren zij bijvoorbeeld de groep 'voertuigen' en de groep 'boerderijdieren' te onderscheiden.

Het spelen met houten blokken en duplo is boeiend. Kinderen ervaren onder andere hierdoor de 'zwaartekracht'. Speelgoed waar verschillende vormen (rondje, vierkant, driehoek) door het bijpassende gat gestopt moet worden is razend interessant voor kinderen. Hierdoor krijgen zij onder andere begrip voor groot en klein en leren zij vormen te herkennen.

Zelfredzaamheid ontwikkeling

De zelfredzaamheid is een belangrijk onderdeel voor het gevoel van de persoonlijke competentie.

Deze kan worden bevorderd door:

- Taken te geven bijvoorbeeld door zelf hun speelgoed op te ruimen of jas aan te doen.
- Kinderen leren om te zorgen voor hun eigen hygiëne bijvoorbeeld handen wassen
- Kinderen zelf dingen eerst te laten ontdekken, uitvinden en niet te snel te helpen of in te grijpen, de autonomie van het kind wordt hiermee gerespecteerd
- Gelegenheid te geven om te experimenteren.

Zelfredzaamheid meenemen in de opvoeding van het kinderen kan al vroeg beginnen. Je kunt daarbij de volgende fasen volgen: voor doen, samen doen, alleen laten proberen, zelf doen. Als je al op jonge leeftijd vertelt wat je gaat doen dan pikt het kind dit vanzelf op. Als dan de fase 'samen doen' begint, weet het kind al wat er wordt verwacht. Bijvoorbeeld met de jas aan doen, beschrijf wat je doet. Of bij het tafel dekken: wat heb je dan allemaal nodig?

21. Overige activiteiten

21.1 Muziek en zingen

Op het kinderdagverblijf is samen zingen belangrijk. Er zijn muziekinstrumenten aanwezig waarvan vaak gebruik wordt gemaakt. Ook zingen is een vast onderdeel van de dag. Er zullen liedjes gezongen worden met bijpassende bewegingen. Kortom, muziek helpt kinderen bij de zintuiglijke ontwikkeling, maar natuurlijk ook bij de motorische ontwikkeling, omdat de kinderen regelmatig zelf muziek maken.

Naast dat zingen en musiceren ontzettend leuk is, brengt het ook mooie neveneffecten in de ontwikkeling van kinderen. Het maakt bijvoorbeeld sociaal, vergroot de fantasie en creativiteit en stimuleert de taalontwikkeling. Door het zingen van de liedjes, leren kinderen nieuwe woordjes, ze horen hoe zinnen zijn opgebouwd en door de rijm wordt een tekst voorspelbaar en kunnen ze zelf invulling geven aan een tekst. Wat niet veel mensen weten, is dat er door het ritme van de muziek meer activiteit plaats vindt in de hersengebieden die instaan voor het detecteren van patronen. En deze vaardigheid speelt een belangrijke rol bij het leren van een taal. Daarom is het, naast zingen, ook goed om ritmische spelletjes met (kleine) kinderen te spelen.

21.1.1 Voorbeelden van ritme-spelletjes

Baby's vanaf 9 maanden kun je een trommel geven en ze mee laten spelen met een kinderliedje. Speel zelf ook leuke ritmes en laat de kleintjes op hun manier meespelen. Door gericht te luisteren naar een ritme, leren ze te focussen op wat ze 'moeten' en willen horen. Ze filteren als het ware de achtergrondruis uit, om zo de relevante informatie uit alle geluiden om zich heen te halen. Met dreumesen en peuters kun je leuke klap-spelletjes spelen, zoals:

- Speel 3 verschillende muziekfragmenten af (filmmuziek leent zich hier heel goed voor) en klap/stamp of spring bij elk fragment zo goed mogelijk in de maat.
- Zeg de woorden ‘pannenkoek, pannenkoek, pannenkoek met stroop’ en klap erbij: de kinderen kunnen meeklappen of met een instrument meedoen, zeg de woorden steeds zachter en zachter, zodat uiteindelijk alleen het klappen/spelen op instrumenten, overblijft.
- Het werken met plaatjes (voor de oudere peuters): leg verschillende plaatjes op de grond met daarop 1, 2, 3 of 4 stippen/kickers/vlaggetjes/enz. Het aantal stippen staat voor het aantal keer klappen/spelen op instrument. Oefen een paar keer, zodat je weet dat iedereen het heeft begrepen. Leg nu de plaatjes in een bepaalde volgorde, kunnen de kinderen de volgorde klappen? Wie wil nu een nieuwe volgorde maken?

21.2 (Voor)lezen

Met leesbevordering en in het bijzonder taalstimulering, kan niet vroeg genoeg begonnen worden. Voorlezen draagt bij aan de ontwikkeling van een gevarieerde woordenschat. Voorlezen prikkelt de fantasie, verhoogt de saamhorigheid en is een rustpunt in de dagelijkse activiteiten. Verder is bezig zijn met boeken leuk en gezellig voor de kinderen en de pedagogische medewerkers. Voorlezen bevordert niet alleen de cognitieve ontwikkeling, maar ook de motorische en de zintuiglijke ontwikkeling, omdat de kinderen de boekjes kunnen voelen, pakken, bladzijdes omslaan en lezen.

De doelen die we nastreven zijn:

- Bevorderen van het leesplezier.
- Stimuleren van de taalontwikkeling.
- Woordenschat vergroten.
- Ontwikkeling van de fantasie.
- Stimuleren van de persoonlijke ontwikkeling.
- Voorbereiding op maatschappelijk functioneren.
- Goed voorbereiden op de basisschool.

21.2.1 Dit leert jouw baby of peuter van het voorlezen

Taalontwikkeling

Jonge baby's leren nieuwe woorden van simpele plaatjesboeken. Doordat ze zien hoe iets er uitziet als je het benoemt, leggen ze het verband tussen het 'ding' en het woord dat daarbij hoort. Dit simpele aanwijsspelletje is ook heel leuk voor baby's die nog niet kunnen praten. Want baby's herkennen woorden al maanden voordat ze die zelf kunnen uitspreken. Als een baby iets ouder is, kun je beginnen om een boekje met korte teksten voor te lezen. Zo leert een baby hoe een goede zin is opgebouwd. Als het kindje weer iets ouder is, kun je met hem praten over een boekje. Hij leert dan op een leuke manier actief met taal om te gaan. Daarom zijn wij bij het Vlindertje actief met voorlezen. In september 2020 zijn wij van start gegaan met boekenpret/boekenstart om zo de taalontwikkeling nog beter te stimuleren.

Concentratie

Kinderen willen de hele wereld ontdekken. Daardoor zijn ze vaak tegelijkertijd met allerlei dingen bezig. Boekjes lezen is één van de dingen die echt concentratie vereist. Als de baby iets ouder is en korte verhaaltjes leuk begint te vinden, kan de baby op een speelse manier 'trainen' in het concentreren. Je zult merken dat dit vanzelf gaat. Als de baby het boekje leuk vindt, zal hij er helemaal in opgaan. De plaatjes samen met de tekst zullen hem meenemen in het verhaal.

Rust te krijgen

Juist omdat een baby of peuter zich vanzelf concentreert op een boekje, heeft hij even geen oog voor andere dingen om zich heen. Hij heeft tijd om even lekker bij te komen.

Stimuleert de fantasie

Peuters zijn heel erg bezig met het ontwikkelen van hun fantasie. Soms lijkt het wel alsof ze in een fantasiewereld wonen! Die ontwikkeling is erg belangrijk. Boekjes zijn de ideale plaats waar alles kan gebeuren. De held uit het verhaal kan alles waar het kindje alleen maar van kan dromen. De wereld in een boekje is precies zoals het kindje de wereld graag zou zien. Vol met kleur, gekke dingen en altijd met een goed einde. Kies daarom ook boekjes voor peuters die passen in zijn belevingswereld.

Wereldkennis

Met wereldkennis wordt niet de encyclopedie over onze aarde bedoeld, maar de gewone dingen om ons heen. Dingen die we allemaal meemaken of doen, maar die voor je kindje spannend zijn. Denk aan boodschappen doen, slapengaan, logeren, seizoenen, de speeltuin, de dierentuin etc.

21.3 Bewegingsspel

Bij het bewegingsspel beweegt het kind zijn/haar lichaam. Een nieuw aangeleerde beweging kan niet vaak genoeg herhaald worden. Speelgoed dat om beweging vraagt of tot bewegen uitlokt, ondersteunt de motorische ontwikkeling. Voor de baby kan hierbij gedacht worden aan een rammelaar, ballen. Wij rollen de bal bijvoorbeeld naar de baby's toe. Voor oudere kinderen kunnen ze bijvoorbeeld in het klim-huis en van de glijbaan af. Ook zijn er buiten loopfietsjes aanwezig waar de kinderen gebruik van kunnen maken. Als leidster nemen wij het goede voorbeeld door veel te bewegen en zelf mee te doen, bij spelletjes, buiten spelen en dansen op muziek. Wij laten zien hoe leuk bewegen is. Door een oprechte en enthousiaste houding te laten zien, voelen kinderen dat wij samen iets leuks gaan doen en dat de leidster er voor ze bent. Baby's laten wij vrij bewegen en op vaste momenten leggen wij ze op hun buik. Zo leggen wij de basis voor een goede motorische ontwikkeling. Variatie van omgeving (speelkleed, aankleedkussen, op de arm) daagt een kind uit om te gaan spelen in buikligging. Wij dagen een dreumes uit om kruipend op ontdekkingstocht te gaan. Wij bouwen bijvoorbeeld een hindernisbaan met stoelen waar een dreumes onderdoor en achterlangs kan kruipen. Wij laten peuters lopen, fietsen met zijwieltjes, rennen, dansen, springen, klimmen, klauteren en kruipen. Een peuter beweegt namelijk nog met het hele lichaam. Wij zetten baby's zo min mogelijk in kinderstoelen dit doen wij alleen tijdens eetmomenten. Ook hebben wij leuke bewegingsspelletjes die wij met kinderen spelen. Die hebben ook een sociale functie: contact leggen, samen spelen, ruzie maken en teleurstellingen verwerken. In en met de natuur spelen en bewegen bevordert persoonlijke ontwikkeling, de gezondheid, creativiteit en samenspel. Wij integreren bewegen in de dagelijkse routines. Wij plannen dagelijks een uurtje bewegen in.

21.4 Het constructiespel

Construeren betekent iets maken of samenvoegen. In het constructiespel spelen kinderen met voorwerpen en materialen. Ze leren hierbij de eigenschappen kennen van de voorwerpen en materialen. We denken hierbij aan vaardigheden zoals het stapelen van blokken en het betasten van verschillende materialen. Zo leert het kind ook oorzaak en gevolg. Bijvoorbeeld puzzelen, blokkentorens bouwen, maar ook het vervaardigen van iets met handenarbeid- en expressiemateriaal.

21.4.1 Een aantal korte concentratiespelletjes om in de kring te spelen.

Waar komt het geluid vandaan

Bijvoorbeeld de kinderen sluiten hun ogen. En de PM'er gaat ergens anders staan en maakt een geluid. De kinderen wijzen naar de plek waarvan zij denken dat het geluid vandaan kwam. Dan mogen ze hun ogen opendoen. Hebben ze het goed?

Bewegingen na doen

De leidster (of een kind) maakt bewegingen en de andere kinderen doen de bewegingen precies na.

De Knapzak van KIKI

Stop een voorwerp in de knapzak. Laat een kind voelen en beschrijven. Is het hard/zacht? Groot/klein? Rond? enz.

Wat hoor ik

Maak met je handen of een voorwerp een geluid (zonder dat de kinderen zien wat het is). Waar werd het geluid mee gemaakt?

Kneepjes doorgeven

Alle kinderen in de kring hebben elkaars hand vast. De Leidster begint met het geven van een kneepje in één van de handen (de kinderen weten niet aan welke kant van de kring de leidster begint). Lukt het om de kring helemaal rond te gaan? Je kunt ook een kind naar de gang sturen. Dat kind moet later erachter komen waar om dat moment een kneepje gegeven wordt.

Exploratie spel

Exploreren betekent: verkennen of onderzoeken. Het kind onderzoekt hoe het voelt om iets te doen. Hierbij gaat het niet om de prestaties. Het exploratie spel helpt het kind bij het onderzoeken van zijn/haar omgeving. In de hele ontwikkeling van het kind zie je deze spelvorm terug. Wij stimuleren dit door kinderen te laten kijken, voelen en proeven en door dingen te laten ontdekken. Met blokken spelen wat je ermee kan doen en eigenschappen onderzoeken van water en zand of onderzoeken hoe een hobbelpaard of glijbaan werkt.

Fantasie en imitatie spel

Kinderen fantaseren omdat ze weinig ervaring hebben in het leven. Ze kennen de werkelijkheid nog niet maar zien deze wel. Als kinderen dingen uit de werkelijkheid niet begrijpen, fantaseren ze hierover. In hun fantasie bedenken ze hun eigen dingen en fantaseren ze zelf hoe de dingen werken. Ze bedenken hun eigen werkelijkheid. Ook fantaseren kinderen om hun gevoelens te verwerken. Dat kunnen gevoelens zijn zoals: angst, verdriet, jaloezie en vreugde. Een kind dat niet over zijn/haar gevoelens kan praten, kan deze in het spel verwerken. Kinderen gebruiken hun fantasie ook om personen te kunnen spelen die ze belangrijk vinden. Bijvoorbeeld: een kind dat graag kassajuffrouw wil zijn, zal met zijn/haar fantasie het speelgoed ombouwen tot winkel.

22. Uitstapjes

In de buurt van het kinderdagverblijf wordt er wel eens uitstapjes gemaakt naar de winkel, speeltuin of kinderboerderij. De uitstapjes worden niet altijd van tevoren gepland en hangen van de

omstandigheden af. In het 'protocol uitstapjes' wordt uitgebreid beschreven wat de regels zijn bij uitstapjes. Er wordt bij de inschrijving van het kind altijd toestemming gevraagd aan de ouder of het kind mee mag met uitstapjes. Wanneer die niet is gegeven blijft het kind achter bij de andere leidster op de groep.

23. Groepsruimtes en inrichting

De ruimtes waarin de kinderen worden opgevangen, zijn ingericht en uitgerust met speelgoed dat goed is afgestemd op het ontwikkelingsniveau van de kinderen. De indeling van de ruimtes is afgestemd op de bij het ontwikkelingsniveau behorende spelbeleving.

Er zijn verschillende activiteiten waar kinderen individueel en in groepjes kunnen spelen, wat de sociale contacten onderling bevordert. Wij bieden genoeg faciliteiten waardoor de kinderen ontwikkelingsgericht worden benaderd. Van hieruit worden zij uitgedaagd en gestimuleerd in hun eigen mogelijkheden. Het speelgoed voor de kinderen wordt op kind hoogte opgeborgen. Kinderen kunnen zo zelf het speelgoed uitkiezen waarmee ze willen spelen. In de inrichting van de groepsruimte wordt er een stukje eigen gemaakt, waardoor het gevoel van veiligheid voor de kinderen wordt versterkt. Dit gebeurt door foto's van de kinderen en zelfgemaakte werkjes op te hangen en een foto wand in te richten waar foto's vanuit de persoonlijke leefsituatie opgehangen worden. De groepsruimtes zijn voorzien van voldoende ventilatiemogelijkheden. Op kindhoogte zijn kapstokjes aangebracht. In deze garderobe kan de buitenkleding van de kinderen opgeborgen worden. De groepen kunnen alleen betreden worden met speciale schoenhoezen en de kinderen dragen binnen hun sluffen. De pedagogisch medewerkers dragen zelf ook binnen-schoenen.

24. Buitenruimte en inrichting

Het is belangrijk voor de gezondheid en ontwikkeling van een kind dat het regelmatig kan spelen in de buitenlucht en daarbij met natuurlijke elementen zoals zand en water kan experimenteren. Kinderopvang het Vlindertje vindt het belangrijk om elke dag naar buiten te gaan. In de winter kunnen dit kortere tijden zijn dan in de zomer. De buitenruimtes zijn hierop ingericht en uitgerust. Er is er allerlei speelgoed in de buitenruimte zoals kinderfietsen, kinderauto's, zandbak, speeltoestel en ander buitenspeelgoed.

Alle groepen gaan minimaal 1 keer per dag buiten bij normale weersomstandigheden. Bij slechte weersomstandigheden wordt een alternatieve activiteit aangeboden. De baby's en dreumesen gaan bij goede weersomstandigheden regelmatig een frisse neus halen onder begeleiding van de pedagogisch medewerkers. Bij mooi weer worden er buiten activiteiten met water georganiseerd voor de kinderen. Als het aan natuurlijke schaduw ontbreekt, creëren we plekken met schaduw.

25. Openbare ruimtes

De openbare ruimtes worden niet zonder toezicht als speelruimte gebruikt. Dit zijn de entree, de gangen en de trap die bestemd zijn voor personenverkeer in het kinderdagverblijf. Deze ruimtes zijn voorzien van de benodigde veiligheidsaanpassingen voor de kinderen zoals traphekjes.

26. Slaapruimtes

Omdat een kind op een dagverblijf veel indrukken opdoet, is het van groot belang dat het kind voldoende rust kan nemen. De kinderopvang heeft een direct naastgelegen, afgesloten, veilige slaapruimte waar de kinderen kunnen rusten. De slaapruimtes zijn voorzien van ventilatiemogelijkheden en kunnen verduisterd worden tijdens slaaptijden. Het is mogelijk om vanuit de groepsruimte direct toezicht te houden op de slaapruimtes via een babyfoon. De slaapruimtes zijn zodanig gestoffeerd dat deze gemakkelijk te reinigen zijn en daarmee wordt de aanwezigheid van allergenen tot een minimum gereduceerd. Ieder kind krijgt een eigen bedje toegewezen. Dit zorgt ervoor dat de slaapsituatie snel vertrouwd wordt voor een kind. Uit hygiëneoverwegingen krijgt ieder kind eigen slaapmateriaal zoals een slaapzakje. De bedden worden elke week verschoond en bij zichtbare vervuiling uiteraard direct verschoond. Ook maken wij gebruik van stretchers die wij op de groep zetten zodat de peuters ook een rust moment hebben.

27. Corrigeren en belonen

Bij de baby's kunnen wij, in zeer lichte mate, corrigeren. Vooral bij de oudere baby's is het van belang om hier al aandacht aan te besteden. Voor ieder kind is het belangrijk om te weten wat de grenzen zijn. We corrigeren bij deze jonge kinderen alleen als andere kinderen van de groep in gevaar komen of als ze zelf in gevaar komen. Het corrigeren gebeurt door vriendelijk, duidelijk en consequent optreden van de pedagogisch medewerkers.

Duidelijk en consequent nee zeggen, afleiden van het kind of in het uiterste geval het kind uit de situatie halen door het bijvoorbeeld in de stoel te zetten. Belonen van gewenst gedrag werkt voor het kind stimulerend om dit gedrag te herhalen. Dit is voor alle kinderen belangrijk, aangezien het hun zelfvertrouwen vergroot. Een (jonge) baby is nog niet in staat om echt respect te tonen voor een andere baby. Toch wordt nu al de basis gelegd om dit later wel te kunnen doen. Daarom zijn er wel degelijk regels en grenzen binnen de groep. Door middel van gewenst gedrag te benoemen en te complimenteren belonen wij het gedrag van onze kinderen.

Wij vinden ingrijpen noodzakelijk als:

- Een situatie te gevaarlijk wordt
- Er wordt gevochten
- Er te ongelijke partijen betrokken zijn
- Één van de partijen overstuurt raakt
- Als het de omgeving te veel beïnvloed (bijv. lawaai tijdens een boekje voorlezen) • Iets wordt vernield

Naarmate de kinderen ouder worden realiseren ze zich dat hun eigen gedrag invloed heeft op de ander. In deze leeftijdsfase gaat het eigen belang bijna altijd voor het belang van een ander kind, dit zorgt regelmatig voor kleine conflicten. Wanneer een kind nog niet kan praten, worden deze conflicten doorgaans opgelost met gillen of met fysiek geweld. We proberen de kinderen te stimuleren om het samen op te lossen zodat er geen winnaar of verliezer is.

Wij zorgen voor een minimum aan regels en een maximum aan duidelijkheid!

28. Zindelijkheid en verschonen

Het verschonen is een moment om individuele aandacht te geven, zowel op verzorgend als op spelend vlak. Even brabbelen, zingen, spelen met armen en benen, op de buik liggen enzovoorts. Zindelijk worden is een proces dat onderdeel uitmaakt van de gehele ontwikkeling. Je maakt een kind niet zindelijk, het wordt zindelijk. Zindelijk worden is een kwestie van rijping van de spieren die bij het ophouden van de plas en poep betrokken zijn. Wij beginnen pas met zindelijkheidstraining als het kind zonder luier naar de opvang wordt gebracht. De pedagogisch medewerker is dan alert op de reactie van het kind en zal geregeld aan het kind voorstellen om mee te gaan naar de wc. Het zindelijk maken van de kinderen gebeurt spelenderwijs. Dwang helpt niet of kan zelfs averechts werken. De pedagogisch medewerker zal het kind prijzen en belonen voor elke stap die het zet op de weg naar het zindelijk worden. In overleg met de ouders wordt er bepaald waarop er wordt begonnen met de zindelijkheidstraining zodra het kind zonder luier naar de opvang wordt gebracht en er klaar voor is. Bij bijzondere gebeurtenissen, bijvoorbeeld bij de geboorte van een broertje of zusje of een andere spannende ervaring kan ervoor worden gekozen om dan even te wachten met de zindelijkheidstraining. Uiteraard is overleg met de ouders hierover heel belangrijk. De ouders moeten zelf zorgen voor voldoende reservekleding i.v.m. ongelukjes. Het kan gebeuren dat het thuis best goed gaat zonder luier en bij ons niet. Dit kan komen doordat het kind hier te veel afleiding heeft en zichzelf geen tijd gunt om naar de wc te gaan of juist een spannende omgeving vindt. Als dit regelmatig gebeurt, krijgt het kind bij ons weer een luier aan: het is voor het zelfvertrouwen van het kind niet goed als het steeds weer mis gaat dan is het kind er nog niet klaar voor. We beginnen dan gewoon opnieuw. Om de zelfredzaamheid van kinderen te bevorderen zijn er twee toiletten met een krukje aanwezig en verkleinde wc-brillen.

29. Knuffels, spenen en reservekleding

Een knuffel kan bij het afscheid nemen een grote steun zijn. Ook een speen is voor veel kinderen een kostbaar bezit. Van het zuigen op een speen gaat een kalmerende en rustgevendende werking uit. Een knuffel of speen kan bij het inslapen een hulpmiddel zijn en bij pijn en verdriet een bron van troost. Het kind leert na het afscheid nemen de speen of knuffel in zijn bakje te leggen. Hierdoor wordt hij/zij niet belemmerd in zijn/haar spel of taalontwikkeling. Mocht een kind na het troosten toch nog behoefte hebben aan een speen of knuffel, wordt deze natuurlijk weer uit het bakje gepakt. In de hal naast de verschoonruimte hebben alle kinderen een eigen bak met hun eigen spulletjes erin zoals reservekleding, knuffel, speen etc .

30. Feesten en speciale gelegenheden

Jaarlijks terugkerende festiviteiten zijn: Pasen, Koningsdag, Moederdag, Vaderdag, afscheid van het kinderdagverblijf, dierdag, de vier seizoenen, Sinterklaas, en de kerstdagen. Activiteiten die georganiseerd worden, stellen het thema van de festiviteit centraal. Aan verjaardagen van de pedagogisch medewerkers en de kinderen, geboortes van broertjes of zusjes schenken we aandacht met feestelijke aankondigingen op de groep. Wij laten speciale gelegenheden zien doormiddel van de thema tafel te versieren en knutselactiviteiten of andere activiteiten te organiseren. Alle voorbeelden staan hieronder beschreven.

30.1 Verjaardagen

Verjaardagen worden in het kinderdagverblijf gevierd. Vooraf wordt met de ouders afgesproken op welke dag het zal plaatsvinden. Voor de verjaardag versieren we de groep, we gaan gezellig aan tafel

zitten en de jarige krijgt een feestmuts op, er wordt gezongen en muziek gemaakt en het kind mag trakteren, de traktaties worden in de tasjes/mandjes gedaan, deze mogen ze mee naar huis nemen. De jarige mag een cadeautje uitzoeken. Wij hebben een mandje met verschillende cadeaus voor de jarigen.

30.2 Sinterklaas en Zwarte Piet

Als de Sint in het land is, beginnen de pedagogisch medewerkers langzaam met diverse activiteiten; pietenmutsen maken en allerlei andere knutselwerkjes, sinterklaasliedjes zingen etc. De groep en de thema tafel wordt toepasselijk versierd. In de week vóór 5 december mogen de kinderen een keer hun schoen zetten. Wanneer ze dan de volgende dag komen, zit hier een verrassing in. Op de dag rond of op 5 december komen Sint en Piet op bezoek bij het Vlindertje. Zij brengen cadeautjes mee, voor ieder kind is er een cadeautje. De kinderen vanaf 1 jaar die er die dag niet zijn mogen op visite komen om het sinterklaasfeest te vieren.

30.3 Kerst

Het kerstfeest is een gezellig en knus feest. Alle kinderen zijn al weken van tevoren bezig met kerst knutselwerkjes, er wordt veel gezongen en het Vlindertje is mooi versierd. De kerstbomen ontbreken natuurlijk niet. Samen met aanwezige kinderen tuigen wij de kerstboom op. Wij hebben leuke versieringen zoals slingers, ballen en kerstverlichting.

Wij maken ieder jaar samen met de kinderen een mooie kerstbal wat zij in de kerstboom mogen hangen. Deze krijgen ze aan het einde van de kerstperiode mee naar huis. Ook worden er andere knutselactiviteiten georganiseerd wat te maken heeft met kerst. Bijvoorbeeld het maken van een kerstslinger, wat vervolgens op de groep wordt opgehangen voor versiering. Ook wordt er een gezellige kerstbrunch georganiseerd voor de kinderen.

30.4 Pasen

Rondom Pasen wordt er ook veel geknutseld. Er wordt aan beide feesten veel aandacht besteedt, de ene keer vieren we het met een ontbijt of lunch, maar ook extra voorlezen of paaseieren zoeken behoort tot de mogelijkheden. Wij lezen prentenboeken voor met het thema Pasen. Ook worden er leuke knutselactiviteiten georganiseerd.

Paasactiviteiten peuters

Voorlezen met thema Pasen is leuk en leerzaam om kinderen door middel van prentenboeken kennis te laten maken met leuke verhalen. Voorlezen vinden peuters en kleuters meestal leuk maar er zijn ook kinderboeken op onze locatie met spannende verhalen.

Een thematafel/ paastafel maken.

Dit is vooral een leuke paasactiviteit in de weken of dagen voorafgaand aan Pasen het opmaken van de paastafel. Denk hierbij bijvoorbeeld aan prentenboeken voor Pasen, knuffeltjes, konijntjes, paasgras, haarband met konijnenoren, kuikentjes en plastic eieren (zodat ze niet kapotgaan als je kindje ze laat vallen of ermee gaat gooien).

Knutselen voor Pasen

Wij printen leuke paaskleurplaten uit wat de kinderen kunnen kleuren. Als je eieren gaat verven kan je ze voorzien van vrolijke kleuren en patronen. Deze rietjes zijn al voorzien van vrolijke kleuren. Door ze in diverse afmetingen af te knippen kan je er vervolgens een soort paasei mee knutselen. In plaats van papieren rietjes kan je natuurlijk ook gekleurde papieren stroken gebruiken

30.5 Vader en Moederdag

Voor Vader en Moederdag wordt er door de kinderen een creatief cadeautje gemaakt, dit kan zijn een hand of voetafdruk, maar ook een mooi beschilderde kei is een prachtig cadeau.

30.6 Seizoenen en bijzondere dagen

Ook aan bijzondere dagen en de seizoenen besteden we aandacht. We werken dan een aantal weken met dit thema, zoals de herfst. We verzamelen spullen die bij het thema horen. We knutselen met de kinderen die dit willen en kleden hiermee de ruimte aan. De oudere kinderen helpen mee.

30.7 Afscheid van het kinderdagverblijf

Wanneer een kind afscheid neemt van het kinderdagverblijf wordt er afscheid genomen en krijgen ze het gemaakte plakboek mee. Soms valt een verjaardag en een afscheid samen, zoals bij een vierjarige die naar de basisschool gaat en soms verlaat een kindje om een andere reden de opvang. Er wordt gezongen en het kind mag trakteren. Dit hoeft natuurlijk niet. Als de ouders willen, mogen ze aanwezig zijn bij de viering.

31. Verschillende culturen

We respecteren de verschillende culturen. We praten met kinderen over eventuele verschillen van de kinderen. Ook houden we rekening met de feestdagen van een andere cultuur. Wij leren kinderen dat niet iedereen hetzelfde is, maar dat is geen reden om niet open te zijn over jezelf. Door hier open over te zijn leren kinderen dat niet iedereen hetzelfde is, maar dat deze verschillen er absoluut mogen zijn. Een voorbeeld van een activiteit die je zou kunnen aanbieden op de peutergroepen en op de BSO tijdens een tafelmoment om dit bespreekbaar te maken zou kunnen zijn:

- Vraag aan ieder kind wat zijn/haar favoriete kleur is. Zodra de kinderen vier jaar of ouder zijn kun je ze ook zelf vragen laten stellen aan hun groepsgenoten. Je zou dit ook met bijv. eten, sport en muziek kunnen doen.

Als kinderen plagerig doen over iemands antwoord is het belangrijk om het kind hierop aan te spreken. Door zelf een normale reactie op de reacties van de kinderen te hebben creëer je respect.

32. Veiligheid, Hygiëne en calamiteiten

32.1 Veiligheid

Het kinderdagverblijf is zowel binnen als buiten veilig voor kinderen. Het is op kinderen ingericht. De keuken is af te sluiten, er zitten bescherm trips op de deurkozijnen, het meubilair is stevig en solide, het speelgoed is veilig en aangepast aan de leeftijd van de kinderen. Om een gezonde en veilige omgeving voor het kind te garanderen, brengt het Vlindertje de gezondheid van de vestiging ieder jaar

in kaart door middel van de risico-inventarisatie en Gezondheid en Veiligheid. Ook maken wij gebruik van een (bijna) ongevallenregistratie formulier. Alle (bijna) ongelukken worden geregistreerd en meegenomen in het veiligheidsverslag. Als zich een ongeval voordoet, wordt zo spoedig mogelijk contact met de ouders gezocht. Zowel binnen als buiten is voldoende speelruimte voor de kinderen. Bij de aanschaf van speelgoed en spelmateriaal wordt gelet op veiligheid. De ouders of een van de pedagogisch medewerkers gaan met het kind naar de eigen huisarts of naar de dichtstbijzijnde huisarts. Bij spoedgevallen worden de arts of 112 en de ouders gebeld.

In geval van calamiteiten beschikt het Vlindertje over een ontruimingsplan. Voor een goede uitvoering van het ontruimingsplan wordt elk jaar een ontruimingsoefening gehouden. In grote lijnen betekent dit dat de pedagogisch medewerkers er voor zorg dragen dat iedereen zo snel en veilig mogelijk het pand verlaat. Het is in het belang van de veiligheid van de kinderen dat ze bij de pedagogisch medewerkers blijven.

Wij werken met verschillende protocollen en werkinstructies die ter inzage liggen op de groep. De groep heeft protocollen en een werkinstructie map die altijd op de groep aanwezig dient te zijn.

32.2 Hygiëne

Alle ruimtes krijgen elke dag een schoonmaakbeurt. De groepsruimte wordt elke dag gestofzuigd en twee keer per week gedweild. De aankleedkussens worden na gebruik met alcohol gereinigd. De vieze luiers worden direct buiten in de container weggegooid. De toiletten worden dagelijks schoongemaakt met desinfectie en bleek. De pedagogisch medewerkers zorgen in de groepen voor een optimale persoonlijke hygiëne, vooral rondom verschoeningen, voeding en maaltijden. We leren de kinderen de handen wassen nadat ze naar het toilet zijn geweest en na het buiten spelen. Na het eten krijgt ieder kind een eigen washandje om zijn of haar gezicht en handen schoon te maken. Elke dag worden de flessen en spenen uitgekookt. Het speelgoed wordt regelmatig gereinigd en het meubilair wordt goed schoongemaakt. Wekelijks worden de bedden verschoond.

We hebben ook een beleidsplan hygiëne, veiligheid en gezondheid waar dit uitgebreider uitgeschreven is.

32.3 EHBO

Binnen het kinderdagverblijf hebben alle pedagogisch medewerkers met een EHBO-diploma en het diploma bedrijfshulpverlener. Alleen onze invallers hebben deze niet. Jaarlijks worden de herhalingscursussen gevolgd. De EHBO-does die aanwezig is op het kinderdagverblijf wordt elke twee maanden gecontroleerd op vervaldatum en inhoud. Ook hebben wij extra pleisters in de keuken liggen voor kleine ongevallen.

33. Wat te doen als het kind ziek is

Wanneer een kind op het kinderdagverblijf ziek wordt, worden de ouders daarvan zo spoedig mogelijk op de hoogte gesteld. Ouders worden door ons gebeld voor overleg als het kind 38,0 graden of hoger koorts heeft. Het kind moet opgehaald worden indien:

- De koorts hoger is dan 38,0 graden
- Als het kind te ziek is om aan het dagprogramma deel te nemen.
- Als de verzorging te intensief is voor de leidster.

- Als het de gezondheid van andere kinderen in gevaar brengt.

De ouders dienen een toestemmingen formulier in te vullen, als er sprake is van het toedienen van medicatie. Voor het toedienen van zetabletten en paracetamol zijn wij niet bevoegd om te bepalen wat de oorzaak van de koorts is en kunnen in geen geval de verantwoordelijkheid nemen voor de toediening van de koortsverlagende medicatie. Het heersen van besmettelijke kinderziekten op het kinderdagverblijf wordt gecommuniceerd door middel van schriftelijke aankondigingen die op een centrale plaats worden opgehangen. Houd deze brieven in de gaten, zodat u als u dat nodig vindt zelf maatregelen kunt treffen met betrekking tot de verzorging van uw kind.

Wanneer uw kind ziek is en niet komt, verzoeken wij u het kinderdagverblijf te bellen voor 8.00 uur in de ochtend.

We willen dan ook graag weten wat er aan de hand is zodat we, indien nodig, andere ouders kunnen informeren over mogelijk besmettingsgevaar.

Hoelang dient een kind thuis te blijven

Bij ziekte kunnen wij de extra zorg en aandacht die een ziek kind nu eenmaal nodig heeft niet leveren. Wanneer een kind ziek is, dient het thuis te worden gehouden totdat het kind, zonder paracetamol, koortsvrij is. Wanneer er risico op verspreiding van een infectieziekte van het zieke kind naar andere kinderen of naar de leiding van het kinderdagverblijf bestaat, worden de richtlijnen van de GGD gehanteerd.

In twijfelgeval kan de GGD adviseren over toelating van het kind op het kinderdagverblijf.

Afhankelijk van de ziekte adviseert de GGD-maatregelen:

- Het zieke kind niet toelaten vanwege risico voor overige kinderen, dit wordt 'weren' genoemd.
- Het zieke kind behandelen om verspreiding van de ziekte tegen te gaan.
- De ouders van andere kinderen informeren over de ziekte zodat zij alert zijn op verschijnselen.
- De overige kinderen vaccineren of uit voorzorg medicijnen geven (vaak zijn er echter geen bijzondere maatregelen noodzakelijk).

33.1 Medicijnen geven

Wij geven op het kinderdagverblijf nooit zomaar medicijnen aan een kind. Dit geldt ook voor pijnstillers. Wij laten dit bij voorkeur over aan de ouders in de thuissituatie.

Op een lijst (medicijn gebruik bij het Vlindertje) moet door de ouder beschreven worden hoe, wanneer en welk medicijn het kind krijgt. Het moet voor de ouder duidelijk zijn welke pedagogisch medewerker het medicijn gaat toedienen. Dit dient te worden ondertekend door de ouder. Indien nodig doet de ouder voor hoe het medicijn moet worden toegediend. De medicijnen moeten buitenbereik van kinderen bewaard worden.

34. Kinderen in de zon

Wanneer de zon schijnt, smeren we kinderen, een half uur voordat we met de kinderen naar buiten gaan, in met een zonnebrandmiddel met factor 30. Wanneer kinderen een allergie hebben brengen de ouders zelf geschikte crème mee. Baby's jonger dan 1 jaar blijven altijd in de schaduw. Tussen 12.00 uur en 15.00 uur spelen de kinderen niet in de felle zon. De meeste kinderen gaan dan even slapen.

Voor kinderen die wakker blijven zal worden gezocht naar een speelplek zoveel mogelijk in de schaduw. Jonge kinderen dragen een zonnehoedje of klep.

De ideale binnentemperatuur ligt tussen de 18°C en 22°C.

In de zomer mag dat iets hoger liggen: de behaaglijke binnentemperatuur mag dan tussen de 23°C en de 26°C zijn. Hogere temperaturen maken een ruimte steeds minder behaaglijk en kunnen hinder en gezondheidseffecten veroorzaken.

35. Veilig slapen

Slapen is een dagelijks terugkerend ritueel bij het Vlindertje. Om alle indrukken en belevenissen van een intensieve dag op het kinderdagverblijf te verwerken is een rustperiode onontbeerlijk. Het gebeurt vaak dat een kind thuis al lang niet meer slaapt, terwijl ze op het kinderdagverblijf hun slaap nog hard nodig hebben. De baby's hebben een vaste slaappleaats in een aparte slaapruijnte waar toezicht plaats vindt door middel van een babyfoon. Om veiligheidsredenen slapen de kinderen in een slaapzak. Ieder kind heeft een eigen slaapritme en dat wordt zoveel mogelijk gevolgd. Lukt het slapen niet of houdt het kind door gehuil anderen wakker, dan wordt het later opnieuw geprobeerd. Bij de peuters wordt per dag bekeken hoeveel kinderen er slapen. Wij maken gebruik van stretchers waar de peuters op kunnen rusten/slapen. Stretchers zijn blauwe bedjes die verspreid worden over de ruimtes, zodat de peuters ieders eigen rust plekje heeft. Gedurende het inslapen wordt toezicht gehouden door één van de pedagogisch medewerkers. Baby's worden naar de slaapkamer gebracht, deze bevindt zich in de ruimte achter de babygroep.

Ter preventie van wiegendood hanteren we richtlijnen die regelmatig besproken worden: We leggen een baby nooit op de buik te slapen tenzij met schriftelijke toestemming van de ouders. We leggen een baby niet op de zij, hij kan zich dan op de buik draaien.

- De slaapkamers worden dagelijks gelucht.
- Om warmtestuwing te voorkomen gebruiken we bij baby's slaapzakjes.
- Geen koordjes in bed of in de buurt van gordijnen, snoeren of verwarming.
- De matrasjes zijn goed passend en in goede staat, er is geen plastic in bed waartegen een baby zich vast kan drukken.
- Wij maken geen gebruik van lakentjes of dekentjes hiervoor is er een slaapzak aanwezig
- Er wordt niet gerookt in het kinderdagverblijf.
- Wanneer een baby in bed ligt wordt hij/zij regelmatig gecontroleerd.
- Slaapkamer temperatuur 16-18 graden.
- Geen sieraden in bed (haarknipjes, armbandjes).

36. Vragen, opmerkingen en klachten

Het is belangrijk dat u met uw vragen, opmerkingen of klachten naar het kinderdagverblijf komt, zodat wij weten wat u ervaart. U kunt dit bespreken maken. Als hiervoor meer tijd nodig is, dan tijdens het halen en brengen beschikbaar is, vragen wij u een aparte afspraak te maken. In de meeste gevallen kunnen we de problemen oplossen. In een ander geval zullen we u uitleggen waarom we op dat moment op een bepaalde manier gehandeld hebben. U zult zich realiseren dat waar gewerkt wordt misverstanden kunnen ontstaan of fouten gemaakt kunnen worden.

36.1 Interne klachtenprocedure

Kinderdagverblijf het Vlindertje kent een interne klachtenprocedure. Dat wil zeggen dat iedere klacht volgens interne richtlijnen wordt behandeld. Deze richtlijnen worden hieronder toegelicht. U kunt mondeling een klacht melden aan iedere medewerker van het Vlindertje. Een mondelinge melding wordt geregistreerd en afgehandeld door degene aan wie de klacht is gemeld. Als dit niet naar uw tevredenheid is gebeurd kunt u overwegen een schriftelijke klacht in te dienen. Wij zullen deze klacht zorgvuldig onderzoeken. Tijdens de behandeling van uw klacht houden we u zoveel mogelijk op de hoogte van de voortgang. De klacht wordt zo spoedig mogelijk afgehandeld, tenzij er omstandigheden zijn die dit belemmeren. In dat geval brengen wij u hiervan zo spoedig mogelijk van op de hoogte. De klacht wordt in ieder geval binnen een termijn van 6 weken afgehandeld. U ontvangt een schriftelijk en gemotiveerd oordeel over de klacht, inclusief concrete termijnen waarbinnen eventuele maatregelen zullen zijn gerealiseerd. Het oordeel op de klacht zal met redenen omkleed worden. De schriftelijke klacht dient in ieder geval uw eigen naam en adresgegevens te bevatten en, indien van toepassing, de naam van de bij de klacht betrokken personen. In de brief zien wij graag een zo duidelijk mogelijke beschrijving van de klacht en/ of gedragingen waarover wordt geklaagd. Het wordt zeer op prijs gesteld als een voorstel voor een oplossing van de klacht wordt gedaan. Als u het niet eens bent met de afhandeling van de schriftelijke klacht kunt u dit binnen een termijn van zes weken bekend maken.

36.2 Externe klachtenprocedure

In het geval dat eerdergenoemde opties geen tevredenheid bieden kunt u kiezen voor een externe procedure. Daarvoor zijn wij aangesloten bij de geschillencommissie. U kunt zich ook rechtstreek wenden tot de geschillencommissie.

De Geschillencommissie Kinderopvang behandelt klachten van consumenten tegen ondernemers in de kinderopvang over dagopvang (kinderen van 0-4 jaar) en buitenschoolse opvang (kinderen van 4- 12 jaar) in kindercentra. Meer daar over kunt u vinden op www.degeschillencommissie.nl. Te bereiken op telefoonnummer: 070 - 310 53 10 op werkdagen van 9.00 tot 17.00 uur.

36.3 Aansprakelijkheid

Het Vlindertje heeft verzekeringen afgesloten om zich tegen de gevolgen van wettelijke aansprakelijkheid en ongevallen in te dekken. Deze dekking geldt ook voor de uitstapjes die gemaakt worden met de kinderen.

Ouders zijn wettelijk aansprakelijk voor situaties veroorzaakt door hun kind. Het is raadzaam voor ouders zelf ook een WA-verzekering af te sluiten voor hun kind(eren). Het Vlindertje draagt geen verantwoordelijkheid voor het zoekraken van kleding en speelgoed. Tijdens de overdracht, bij halen en brengen van uw kind, bent u als ouder zelf aansprakelijk. Evenals bij festiviteiten van het Vlindertje waarbij de ouders ook aanwezig zijn.

36.4 Privacyreglement

Wij geven omwille van de privacy van ouders en werknemers geen persoonlijke gegevens door aan derden met uitzondering van Overheid instanties.

Slotwoord

Dit pedagogisch beleid moet gezien worden als een leidraad die, in de loop van de tijd en door veranderende inzichten, kan worden aangevuld en/of bijgesteld. Om het pedagogisch handelen zo optimaal mogelijk te laten zijn, zal het regelmatig binnen de teamvergadering worden besproken.